БҮГҮ ЧУРТТАРНЫҢ ПРОЛЕТАРИЙЛЕРИ, КАТТЫЖЫҢАР!

ШЫН

Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының Тыва область болгаш Кызыл хоорай комитеттериниң, ажылчы чоннар депутаттарының область Совединиң органы

1925 чылда үндезилетинген

1955 ЯНВАРЬ 12 СРЕДА № 8 (3202)

ӨРТЭЭ 20 КОП.

БӨГҮНГҮ СОЛУНДА:

В. И. Лениниң тураскаалының хүнүнүн дугайында СЭКП ТК-ның доктаалы (1 арын).

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНДЕ (1 арын).

Ажылчы чоннар депутаттарының область Совединге соңгулдалар талазы-биле областың соңгулда комиссиязының ыңнадыы (1 арын).

М. Бавуу. — Бир политбелгүде (2 арын).

Чер болгандан (2 арын).

ССРЭ-НИҢ УЛУСТАРЫНЫҢ АКЫ-ДУЦМА ӨГ-БҮЛЕЗИНДЕ: **С. Низамов.**—Татар улустун эртken болгаш амгы үеин (2—3 арыннар).

Совет-ирак харылзааларга хамаарыштыр ССРЭ-ниң Даштыкы Херектер Министерствозунун медеглели (3 арын).

НОМЧУКЧУЛАРНЫҢ АЙТЫРЫГЛАРЫНГА ХАРЫЫЛАР: Колхоз даргаларынга күш-ажыл төлевирин санап бээр дугайында (3 арын).

С. Иванько. — Каттышкан Штаттар Ыраакы Чөөн чүкке тайбыңга кыжаныш турар (3 арын).

С. Иванов. — Делегейде болуп турар чоруктарның доңчулалы (4 арын).

Чазактың соңгулда хоойлу төлевидениге Франциядa удурланыышкыннар (4 арын).

АКШ-тың конгрезиниң сессиязының ажыттынганы (4 арын).

Барын Германияда шериг тулуглары (4 арын).

Эки шынарлыг шилиндек үрезиннер бедик дүжүттүң алдын фондузу

Эртken чылын бистиң областың ажылчылери бүгү совет улус ышкаш чер болгаш мал ажылының талазы-биле чаа-чаа чедишкиннерни чедип алган. Колхозтар, совхозтар күрүнеге тараа дужаалдазының планын хуусаа бетинде күүсеткеннер. Колхозтар эртken чылдагызындан дыка хөй тарааны күрүнеге саткан. Колхозчулар, МТС-терниң болгаш совхозтың ажылдакчылары күр болгаш курукан черлерни ацдарып белеткээриниң база шингээдип алырының онаалдазын ажыр күүсеткен. Оон-биле кады МТС-териң, совхозтарның болгаш колхозтарның материал-техниктиг базазы кажангызындан-даа артык быжыкган.

Чедип алдыган чедишкиннерге даянмышаан, тараа бүдүрүлгезин болгаш мал ажылының продуктулуун улгаттырарының хөрөөнге улам-на бурунгаар чаа-чаа базымнарны кылыр ужурлуг бис. Коммунистиг партия болгаш Совет чазак чедишкиннерге мензөргениш, оожургап болбас, харын улам-на чаа-чаа чедишкиннер дээш эрес, дидим демисөжиринге совет улусту кеззөде өредип келген бызган өредип турар.

Чурттун бүгү районнарынга тараа, техниктиг болгаш мал чеми культураларның дүжүттүүн улам ыцай бедидерин хандырарын, күр болгаш курукан черлерни шингээдип алырының онаалдазын боттандырарын, ол черлерден бедик дүжүтү алырын, тараа бүдүрүлгезин болгаш малдың продуктулуун көвүдедирин 1955 чылда чедип алыр сорулганы СЭКП ан Комитеди болгаш Совет чазак салган.

Тараа бүдүрүлгезин көвүдедирин, ыланғыя тараа бүдүрүлгези болза, көдээ ажылагай бүдүрүлгезинин үндезини болурун барымдаалаан партия болгаш чазак олче улуг кичээнгейни салып турар. Шаандан бээр бистиң чуртувус тараага бодунун хереглелдерин хандырып келген. Ол бисте ам-даа четчир болгаш эргежок чугула курлавырлар-даа бар. Ындыг-даа болза, кижи чүгле хлеб-биле амыдыраас болгай. Кижиниң чогум-на өске хереглелдери тараа бүдүрүлгезинин көвүлөөрин биргээрлиг-биле негеп турар—деп, эш Н. С. Хрущев англи өргемден болган хөй нинти ажылдакчызы Джон Бернал-биле беседазынга тодаргай чугаалаан.

Бистиң областың колхозтары, совхозтары болгаш МТС-тери 1955 чылда бедик дүжүтү алыр дээш социалистиг чарыышты калбартыпшаан, оон суурун турзуун турарлар. Тараа культураларының бедик дүжүдүн хандырарда эки шынарлыг шилиндек сорттуг үрезиннерни баш бурунгаар уруп белеткээры болгаш чажар-шынарынга чедир арыглаары улуг ужурдузалыг болуп турар. Бо чылын үрезин уруушкуну эртken чылдарыныңдан алдын организастыг болган.

Бо чылдың тарылгазынга үрезин уруушкунун Чөөн-Хемчик, Улуг-Хем, Бии-Хем, Каа-Хем, Барыын-Хемчик болгаш өске-даа районнар күүсеткен. Үрезинни уруп белеткээр талазы-биле мурнакчы колхозтар области хөй. Чижээ, Барыын-Хемчиктин «Большевик», Каа-Хемниң «Сталинчы орук», Чөөн-Хемчиктин «Коммунизмче орук», Калинин аттыг, Тес-Хемниң Калинин аттыг, Бии-Хемниң «Кызыл тараачын» болгаш өске-даа хөй колхозтар тараа культураларының үрезиннерин уруп белеткээрин үлегерлиг чорудуп турарлар.

Тараа культураларының үрезин уруушкунунун планын области 9 районнар күүсеткен-даа болза, чамык Чаа-Хөл, Таңды, Өвүр, Тес-Хем районнар мынчага чедип күүсетпээн. Ол районнарның колхозтары эртken чылын багай эвес дүжүттү ажаап алган хирезинде бо чылдың тарылгазынга хереглээр үрезиннерни бүрүн уруп албаанын чүнүн-биле тайылбырлаарыл? Эки шынарлыг шилиндек үрезиннерни чогуур өйүнде уруп алыр ажылды ол районнарның партия, совет улуг-чуулары, колхозтар даргалары, МТС-тер директорлары чедип үнелевейн турары-биле чүгле тайылбырлап болур.

Бо чылдың тарылгазынга четчир саныг үрезиннерни уруп алыры чүгле ажылдың эгези болур. Хамык ужур уруп алган үрезиннерни чогуур өйүнде арыглаары, эки ажаап кадагалаары, оларның ажылагайга тааржыры болгаш үнүүчелин баш бурунгаар хынаары болур. Бо ажылдар колхозтарда болгаш совхозтарда чаала эгелеп турар. Үрезиннерни чажар шынарынга чедир арыглаар ажылды чамдык колхозтар, совхозтар, МТС-тер ала-чаагаарлаашкынче киирип, часкы тарылга ай-даа ырак дээр хөөннер колхозтарның даргаларында, МТС-териң директорларында, оларның тускай эртемниглериндe бар. Шак ындыг кадык эвес, аарыглыг хөөннер үрезин арыглаашкының, оон үнүүчелин МТС-терде үрезин-хынаар лабораторияларга хынаарының темпизин оожумадып турар.

Бии-Хемниң «Типелге» (даргазы эш Куприянов, агроному эш Горбенко), Каа-Хемниң «Большевик» (даргазы эш Паздерин, агроному эш Брагин), Бай-Тайганың Молотов аттыг (даргазы эш Маадыр, агроному эш Дуров) көдээ ажыл-агый артельдери үрезинни арыглаарын, оон үнүүчелин хынаарын болгаш кадагалап ажаарын багай улургун, ол ажылларны чазын кылыр дээр хөөнче кирип турарлар. Часкы тарылгага чедир үе ам-даа ырак дээш үрезин арыглаашкының соңгаарладып черле болбас. Ындыг бодалдар колхоз даргаларынга болгаш агрономнарга турбас ужурлуг.

Урдунган бүгү-ле үрезиннерни чажар шынарынга чедир арыглаары, оларның үнүүчелин үрезин шынарын шинчилээр лабораторияларга хандырары — колхозтар даргаларының, МТС-тер агрономнарының болгаш колхозтарда партия организацияларының секретарларының бир чугула сорулгазы болур. Хыналаның түүнелиндe үнүүчели эвээш болган үрезиннерни чажар шынарга чедир катап арыглаар болгаш өске эки шынарлыг шилиндек үрезиннер-биле солуур ажылды агрономнар баштап чорудар хүлээлгелиг.

Тараа культураларының үрезиннерин уруп, арыглап алыры-биле чергелештир амдыгаштан эгелээш картофель үрезинин уруп алырынче, оны эки ажаап кадагалаарынче кол кичээнгейни салыры колхозтар баштаар черлериниң чугула сорулгазы болур. Картофель үрезинин багай ажаагаш соокка алыр эртken чылдарның практиказын бо чылын болдурбас херек. Картофель үрезинин четпес колхозтар колхозчулардан болгаш өске хөй картофельдиг колхозтардан салып алыр ажылды дарый чорудары чугула.

Колхозтар үрезин арыглаарын үүгле МТС-териң машиналары-биле чорудар дивейн, харын колхозтарда үрезин арыглаар бүгү машиналарны, ыланғыя триерлерни бүрүн ажыглаары эргежок чугула. Ындыг турбуже, Бии-Хем районунун колхозтарында 13 триерлерниң, Таңды районнуң колхозтарында 9 триерлериниң чүгле 20 ажыг хуузу ажыглатынып турар. Ындыг байдал өске-даа районнарда бар. СЭКП райкомнары, райүүскомнар, колхозтар баштаар черлери, колхозтарда партия организациялары МТС болгаш колхоз бүрүзүнде тараа арыглаар бүгү машиналарны бедик бүдүрүкчүлүг ажылдалырын организастаар ужурлуг.

Бо чылын бедик дүжүттү өстүрүп арыглыг-ла болза, колхоз бүрүзүнге шилиндек сорттуг үрезиннерни белеткээр сорулга салдынып турар. Эртken чылын бистиң областың колхозтары бүгү тарылга шөлүнүн чүгле 21,2 хуузунга сорттуг үрезиннерни чашкан. Ам колхоз бүрүзүнге сорттуг шилиндек үрезиннериг турары дээш бүгү хемчегларни алыр херек. Бистиң области кыылтастын — «мильтурум-553» «альбидум-3700», «московка», «тулун-14», «лютесценс-62», суланың — «лоховский», арбайның — «винер», «заларинец», чингетаранын — «казанский-506» болгаш «долинский-12» деп сорттары тааржыр, олар эн-не бедик дүжүттү берип турар. Ам чугула сорулга болза, колхозтарда сорттуг үрезин ажыл-агыйының сандаргай байдалын үндезини-биле үзүткан, колхоз бүрүзүнге сорттуг үрезиннерни калбарттыры болур. Ол сорулгаа-биле сорттуг үрезин бар колхозтардан үрезинни колхозтар аразынга садып алыры болгаш солуурун организастаар херек.

Эки шынарлыг шилиндек үрезиннер—бедик дүжүттүн алдын фондузу болур. Ынчангаш үрезин дээш, оон ажаалга кадагалалы дээш сагыш салыышкыны болза, партия, совет, көдээ ажыл-агый органнарының удуртукчу бүрүзүнүн, механизатор болгаш колхозчу бүрүзүнүн бирги чергелиг хүлээлгези болур.

Ажылчы чоннар депутаттарының область Совединге соңгулдалар талазы-биле областың соңгулда комиссиязының ДЫҢНАДЫЫ

Ажылчы чоннар депутаттарының Тыва область Совединге соңгулдаларның талазы-биле областың соңгулда комиссиязы мынчыг адресте турар:

Кызыл хоорай, облүүскомнуң бажыны, 2-ги каат, № 40 өрээл, телефон 1 — 13.

В. И. Лениниң тураскаалының хүнүнүң дугайында

СЭКП ТК-ның доктаалы

В. И. Лениниң мөчээнинин соонда Коммунистиг партиянын болгаш Совет күрүнеин улуг үндезилекчизи болгаш мерген угаанныг баштынчызы—В. И. Лениниң тураскаалын оон мөчээн хүнү—январь 21-де демдеглеп турар чаңчыл доктаатынган.

В. И. Лениниң мөчээнинин соондагы баштайгы чылдарда ол хүн совет улустун болгаш Коммунистиг партиянын медерелинге кажыдалдыг болуушкун-биле—улуг баштынчы В. И. Лениниң ажыдыралчы оруунун доозулганы-биле шуут холбажып турган; В. И. Лениниң чырыткылыг тураскаалын демдеглеп келген хемчеглериниң өзулалдыг кажыдалдыг шынар байдалы оортан үнүп келген.

В. И. Лениниң мөчээнинин соонда эртken 30 чылдарның дургузунда бистиң чуртувуска кайгамчык улуг социалистиг чаарыгылгалар болгулаан. Марксизм-ленинизмниң өлүм чок өөредиин удуртулга болдуруп алган, Совет Эвилелинин Коммунистиг партиязы бистиң чуртувуска социализмни тургузар талазы-биле ленинчи планны боттандырарынче совет улусту сорук кирген болгаш организастаан. Бистиң Төрөөн чуртувус хожуданган аграрлыг чурт турганындан төөгү талазы-биле кыска хуусаанын дургузунда күчүлүг индустриалдыг—колхозчу социалистиг күрүне болуп берген.

Лениниң айыткан оруун эдербишаан, партия болза И. В. Сталин баштаан Төп Комитеттин удуртулгазы-биле бистиң Төрөөн чуртувустун улустарын социализмниң тиилелгезинге чедирип келген. Ам социалистиг интилелдиң бүдүрүкчү күштериниң улам ыцайгы күчүлүг хөгжүлдезинин, совет улустун амыдыралынын материалдыг болгаш культурлуг деңнелиниң көдүрүүшкүнүнүн сорулгазы шинтирлетинин, социализмден коммунизмче чоорту шилчиринче угланган хемчеглер боттанып турар.

Лениниң болза коммунизм тургузуушкунунун оруун чырыдып турар улуг амыдыралчы балыкалдыг өөредиг болуп турар. Совет Эвилелинин Коммунистиг партиязының улуг ажыл-херектеринде, коммунизмче оруктан бүзүредиг чорун олурар бистиң совет Төрөөн чуртувустун чаа-чаа чедишкиннериниде Ленин чурттап турар. Лениниң идеялары делегей төөгүзүнүн бүгү чорудулгазынга күчүлүг салдар-хамаарылганы чедирип турар. Лениниң идеялары тайбың, демократия болгаш социализм лагериниң ажылчы чоннарының ажыл-херектериниде, делегейниң улустар аразынга тайбың болгаш найырал дээш, демократия болгаш социализм дээш өзүп болгаш быжыгып турар шимчээшкининде чурттап база тиилеп турар.

Коммунистиг интилелдиң тургузуушкунунга совет кижилериниң улуг чаагай тиилелгелери бистиң чуртувустун улустарының болгаш бүгү делегейниң ажылчы чоннарының медерелинде В. И. Лениниң ады-биле, оон өөредиг-биле холбажып турар. Ынчангаш В. И. Лениниң тураскаалын кажыдалдыг хүн болуп турар оон мөчээн хүнүнде эвес, а харын В. И. Лениниң төрүүнүгеи хүнү—апрель 22-де демдеглеп, ол хүнүн байырлалдыг ужур-утказы кыдыр көөрү эн-не чогумчалыг болуп, ол чорук мөнгеле дириг, амыдыралчы бадыткалдыг өөредиг болур ленинизмниң бүгү угаан-бодалынга эн-не дүгжүп турар болур.

СЭКП ТК-ның доктаадыры болза:

Ажылчы чоннарның улуг баштынчызы болгаш совет социалистиг күрүнеин үндезилекчизи В. И. Лениниң тураскаалының хүнүн В. И. Лениниң төрүүнүгеи хүнү—апрель 22-де байырлалдыы-биле демдеглээр.

Марксизм-ленинизмниң улам-на тиилеп турар идеяларының ужур-утказын болгаш коммунизм тургузуушкунунга чедип алдыган чедишкиннерни ол хүн калбаа-биле чырыдар. Байырлалдың бүдүүзүнде партия, совет болгаш хөй-нинти организацияларының байырлалдыг хуралларын, а ол ышкаш В. И. Лениниң амыдырал-чурттагазының болгаш ажыг-чорудулгазының дугайында база коммунистиг интилелдиң тургузуушкунунга ленинизмниң идеяларының ужур-дузазының дугайында бүдүрүлгелерге, албан черлеринге, колхозтарга болгаш совхозтарга илеткелдерни болгаш беседаларны чорудар.

СЭКП ТК-ның Секретары **Н. ХРУЩЕВ.**

Совет Эвилелинде

Найыслалдын агитпунктуларында

РСФСР-ниң Дээди Совединге болгаш ажылчы чоннар депутаттарының чер-чер Советтеринге соңгулдаларга белеткел Москвада чаа күш-ажылчы болгаш политиктиг көдүрүүшкүнүнүн байдалында чорун турар. Чон ортузунда политмассалыг ажыы улам-на калбарып турар. Найыслалдын бүдүн чартык мун ажыг агитпунктулары ажыглап турар. Агитаторларның саны 200 мун ажыг турар.

Январь 5-те Кировский районга агитаторларның хуралы болган. Районнуң экономиктиг болгаш культурлуг хөгжүлдезинин талазында өскүрүлгеи ажылчы чоннар депутаттарының Кировский район Совединин күүскомунун даргазы эш Попов кыыган. Ол ышкаш бүгү делегей байдалының дугайында илеткелди номчаан.

Найыслалдың Ленинский, Дзержинский, Первомайский болгаш өске-даа районнарынга агитпунктулар эргелекчилериниң болгаш агитколлективтер удуртукчуларының семинарлары болуп эртkилээн.

(СЭТА).

Барыын Казахстанда чаа совхозтар

УРАЛЬСК, январь 6. Тараалаң чаа совхозтарның төп суурларының тудуушкуну области эгелээн. Чуртталга бажыңнары болгаш бүдүрүлге оран-савалары тургустунун турар. Казахстан деп станциядан ырак эвесте Пугачевтун тараалаң чаа совхозу турун турар. Совхозтун конторазын, столоваязын, хлеб быжырар черин кылын дооскан, он-он чаа көвүн келгеннер тудугда ажылдап турар. Хову вагоннарының орнунга чыын салын алыр бажыңнарны тургузун турар. Ол-ла үеде часкы хову ажылдарынга белеткел чорудун турар. Совхоз чазын чаа черлерге 14 мун гектар тараа культураларын чажып тарыыр. Чоокта чаа трактористер белеткээр курстар ында ажыттынган.

Железновскиниң чаа тараалаң совхозунун төп суурунда дөрт-дөрт даал иштер чурттаар эзлээн каш бажыңнар туттунун турар. Ында магазин ажыттынган, кызыл булунда радио чугаалаң эгелээн.

Чаа совхозтарның адынын кырынга үүс ажыг тракторлар, чүк автомашиналары, көдээ ажыл-агыйының хөй херекселдери чедип келген.

(СЭТА).

Чаа шахталар

ПЕРВОМАЙСК (Ворошиловград области). Январь 5-те «Первомайскуголь» трестинин № 12 «Михайловск» шахтазынга ол бүдүрүлгени ажыглалга киргенинге холбаштыр дагжыларның митингизи болуп эртken.

Чаа шахтаның төлевилел күчүзү — хонукта 3 мун тонна хөмүр даш. Ол даг комбайннары-биле, күчүлүг казар машиналар-биле, чаа электровозтар-биле хандыртынган.

Шахта-биле кожа дагжыларның сууру калбарып чорутkан. Ында хандырылга комбинатын, ийи каат чуртталга бажыңнарын, магазинни болгаш столоваяны туткан.

Чаа туткан шахталар: «Лисичанскуголь» трестинин № 1 «Кременная» шахтазы, «Кадиевуголь» трестинин «Кричанская — Северная» шахтазы болгаш «Первомайскуголь» трестинин № 2 шахтазы чаа чылда баштайгы хөмүр даштарны бергеннер.

(СЭТА).

РСФСР-ниң Дээди Совединге соңгулдалар талазы-биле Төп соңгулда комиссиязында

Бо чылдың январь 8-те РСФСР-ниң Дээди Совединге соңгулдаларның талазы-биле Төп соңгулда комиссиязының бирги хуралы болуп эртken, аңаа соңгулдаларга белеткелге хамаарышкан айтырыгларны чугаалажып көрген болгаш чогуур шинтирлерни үндүрген.

Төп соңгулда коммиссиязының доктаалын тургусканы болза: РСФСР-ниң Дээди Совединге соңгулдаларның талазы-биле соңгулда бюллетенинин хевирин (ак-өңнүг);

депутаттарга кандидаттарны дамылаарының дугайында округтун соңгулда комиссиязының протоколунун хевирин, участоктарның болгаш округтарның соңгулда комиссияларының бадылаашкыннар протоколдарының хевирлерин болгаш РСФСР-ниң Дээди Совединин депутадынга соңгутурганының дугайында шыныыдыгының хевирин.

Ол ышкаш РСФСР-ниң Дээди Совединге соңгулдаларның талазы-биле Төп болгаш округтарның соңгулда комиссияларының танмаларының хевирлерин база доктаткан. РСФСР-ниң Дээди Совединге болгаш ажылчы чоннар депутаттарының чер-чер Советтеринге соңгулдаларның талазы-биле участоктарның соңгулда комиссиялары нинти болганын холбаштыр Төп соңгулда комиссиязы участоктарның соңгулда комиссияларының танмазының хевирин РСФСР-ниң Дээди Совединин Президиумунун 1954 чылдың декабрь 30-деги доктаалын өзүгаар турган.

Ажылчы чоннар депутаттарының чер-чер Советтеринин күүсекчи комитеттери болгаш соңгулда комиссиялары соңгулда документилериниң майыктарын белеткээр саазыннарны хандырарының дугайында, а ол ышкаш РСФСР-ниң Дээди Совединге соңгулдалар талазы-биле соңгулда кампаниязын хаарылаа чепсектери-биле хандырарының дугайында айтырыгларны хуралга чугаалажып көрген.

Төп соңгулда комиссиязы соңгулда кампаниязын чогуур-биле хандырарының сорулгазы-биле харылзаа органнарының тода болгаш үзүктел чок ажылын хандырарының талазы-биле бүгү-ле чугула хемчеглерни ап чорудар дугайында айтырыгны ССРЭ-ниң Харылзаа министрниин хурунга турган. Округтарның болгаш участоктарның соңгулда комиссияларын харылзаа чепсектери-биле хандырарының айтырыгларын боттарының эн чоокку хуралдарынга чугаалажырын округтарның соңгулда комиссияларынга сүмелээн.

Округтарның соңгулда комиссияларының мурнунда салдынып турар сорулгаларны чогуур өйүнде болгаш шын шинтирлээриниң сорулгазы-биле Төп соңгулда комиссиязы округтун соңгулда комиссияларынга ССРЭ-ниң Дээди Совединге соңгулдаларга белеткелдиң болгаш ону эртнериниң талазы-биле оларның ажылының дугайында чагааны хүлээп алган.

Бирги орус революциянын 50 чыл болганы

Октябрьның социалистиг Улуг революциязының эгези болгаш кол белеткели кылдыр Владимир Ильич Лениниң демдеглээн бирги орус революциянын эгелээнинден бээр бо чылдың январьда 50 чыл болур.

Бистиң Төрөөн чуртувустун найыслалы — Москвада бистиң чуртувустун улустарының болгаш бүгү делегейниң ажылчы чоннарының хосталгалыг шимчээшкининиң «төөгүзүнге ол кайгамчыктыг болуушкунга белеткел эгелээн. ССРЭ-ниң В. И. Ленин аттыг Күрүне библиотеказы «1905 — 1907 чылларда Россияга бирги буржуаз-демократтыг революция» деп литератураның доңчу айтыкчызын үндүрген. Академик А. М. Панкратованын эртем редакциязы-биле тургускан брошюра «Бирги орус буржуаз-демократтыг революциянын характериниң, хөгжүлдезинин болгаш шимчедикчи күштериниң дугайында марксизм-ленинизм» деп кезек-биле эгелээр.

Ол номун үндезини В. И. Лениниң болгаш И. В. Сталиннын ажылдарындан болгаш СЭКП төөгүзүнүн талазы-биле документилерден тургустунган. Эртем болгаш уран-чечен литератураны киргген. Пособие кеззөнде 1905—1907 чылларның бирги орус революциязының кол-кол үечадаларын көргүзүп турар, а оон төнчүзүнде революциянын чугула саннарын болгаш литератураларны сүмелеп турар айтыкчыны алфавит өзүгаар киргген.

* * *

Совет Армиянын М. В. Фрунзе аттыг Төп Бажыңында 1905—1907 чылларда бирги орус революциянын 50 чылынга алдар болдурган улуг делгелге ажыттынган. В. И. Лениниң болгаш И. В. Сталиннын орус ажылчын ацгынын, тараачынарның, армиянын болгаш флоттун маадырлыг чоруунга алдар болдурган чогаалларын ында делгеп салган.

Дыка хөй саныг делгеглерде — М. Горькийниң «Ава», А. Новиков-Прибойнун «Пусима», В. Катаевтин «Чаңгыс парус агарааңайып чор», П. Далецкийниң «Манчжуриянын тейлериндe», М. Соколовтун «Искра» деп чогаалдары болгаш өске-даа уран-чечен литературалар бар.

(СЭТА).

Новосибирск ГЭС-тиң тудуушкунунда

НОВОСИБИРСК, январь 7. Новосибирскиниң гидроэлектростанциязының тудугжулары эртken чылда тулуг-монтаж ажылдарының планын 109,6 хуу күүсеткен. Каналларның шлюзтарын болгаш өске-даа объектилериниң тудуушкунунга 4. 600 мун кубометр довуракты чер кастыгар улуг күштүг машиналар-биле ГЭС-тиң бажыңының адаанда оңгардан казып үндүрген. Барын талакы моондактың болгаш чалдың бодунче довурак сордурар херекселдериниң экипажтары болгаш гидромонитор тургузуглар ийи миллион кубометр ажыг элезинин бөлүп төккен.

Гидротудугжуларның суурларында оон-оон бажыңнар ажыглалга дужаатынган. Оларның чуртталга шөлү тоо чартык мун дөрбелчин метр ажып турар. Тудугжулар 1955 чылды көрүкчүлер залы 500 олуттарлыг чаа клубка утказынар. Магазиннер, столоваялар, школалар, коммуналчуртталга албан черлериниң четкизи калбарган.

(СЭТА).

МТС-тер тракторлар септелгезинин квартал планын күүсеткен

ССРЭ-ниң машинатрактор станциялары трактор септелгезинин квартал планын 104,4 хуу күүсеткен. 1953 чылдың бо үеде белеткеп кылганынга бодаарга, мастерскаядан 32668 машиналарны хөйну кылып үндүрген.

Тракторлар септелгезинин квартал планын чедишкиннинг доосканнарының санында—РСФСР, Украина, Казахстан, Украин ССР-де онаалданы бүгү областарда ажыр күүсеткен. Эртken кыштың бо үеинде турганынга бодаарга, Казах ССР-ге часкы хову ажылдарынга тракторларны бүдүн чартык катап хөйну белеткээн.

Септелгенин квартал планын Белоруссиянын, Литванын, Латвиянын, Киргизиянын, Эстониянын, Туркменияның болгаш Карел-Фин ССР-ниң МТС-тери күүсеткээн.

(СЭТА).

Ромэн Ролланның дайын чылдарының хүн демдеглелдери

ССРЭ-ниң В. И. Ленин аттыг Күрүне библиотеказынга француз улуг чогаалчы Ромэн Ролланның библиотекага шыгжаарыг-биле 1934 — 1935 чылларда бергени холу-биле бижээн үүлдериниң пакеттерин чазын көрген. Ромэн Ролланның 1934 чылдың ноябрь 25-те бижээн болгаш ССРЭ-ниң В. И. Ленин аттыг Күрүне библиотеказының директорунга чоруткан чагаазында айытканы болза, пакеттерде 1914 — 1919 чылларның дургузунда «Дайын чылдарының хүн демдеглелдери» деп 29 кыдыраштарның авторжуткан хоолгалары бар. Автор пакеттерни ажыдарының хуусаазын 1955 чылдың январь 1-де деп доктаатkан.

Ромэн Роллан бодунун чагаазынга 1955 чылдың январь 1 эгелээри-билек хол-биле бижээн үүлдер библиотеканың долу хуу өнчүзүнге хамааржыр, парлаан турун болур, а ол ышкаш төөгү болгаш литература ажылдарынга ажыглатынган турун болур деп айытkан.

Айытынган негелде өзүгаар РСФСР-ниң Культура министри Т. М. Зуева, ССРЭ-ниң Культура министриниң орлакчызы Ф. Д. Хрустов, ССРЭ-ниң В. И. Ленин аттыг күрүне библиотеказының директору П. М. Богачев составтыг комиссия, а ол ышкаш ССРЭ-ниң Даштыкы херектер министерствозунун, РСФСР-ниң Культура министерствозунун, Совет чогаалчылар эвилелинин, Даштыкы-биле культурлуг харылзаанын Бүгү-эвилел интилелинин, В. И. Ленин аттыг библиотеканың болгаш Совет Эвилелинин Телеграф агентилелинин төлөлекчилери кызыы чук-биле таңмалаан болгаш Ромэн Ролланның болгунун холу-биле бижээн, ажылдарының хүнүн айытkан он пакеттерни январь 1-де ажыткан.

Пакеттерни ажыдарга машина-биле парлаан; авторнун холу-биле өскен нинти-биле 2650 арыннарлыг 29 кыдыраштарда бижээн «Дайын чылдарының хүн демдеглели» чораан.

«Хүн демдеглели» 1914 чылдың июль 31-де бижээн үүлдерден эгелээн. 1919 чылдың июль 11-де бижээн үүлдер-биле доозулган болган. «Хүн демдеглелинде» Ромэн Ролланның адын бижээн киирилде пакеттерде база кирип турар.

Ам хол-биле бижээн үүлдериниң орус дылче очулгазын организастап турар болгаш оон соонда оларны парлалгага киирер.

(СЭТА).

БИР ПОЛИТБӨЛГҮМДЕ

Пропагандистиң кичээлдерге бүгү талазы-биле белеткелдиг болуру —политшколаның болгаш бөлүмүнүң чедишкиниг ажылының үндезини. Марксисчи-ленинчи теорияны дыңнакчыларга чогаалыкчы өзү-биле, хажыдыышкын чокка тайылбырлаары, кичээлдериң идей-политиктиг деннелин бедидери пропагандистиң эң чугула сорулгазы.

Кызыл хоорайның хереглекчилер ниитилелиниң коллективинде партия төөгүзүнүң допчу курзун өөренир кол хевириниң политбөлгүмүнүң пропагандистизи өш Байыр-оол кичээлдерге овазарымчалыг белеткениң, дыңнакчыларга быжыг билигни бээр талазы-биле элээн кичээнгейни салып турар. Пропагандистиң стажы улуг өвес-даа болза, ол бодунга онаашкан ажылды эки чорудуп турар.

Өш Байыр-оолдуң пропагандистеп турары политбөлгүмде 12 дыңнакчылар бар, оларның хөй коммунистер. Өөредилге чылы эгелээнден бээр бөлүмге чангыс-даа кичээл үстүн көрбээн. Дыңнакчылар кичээлдерге өөренип эрткен материалларның талазы-биле белеткениң алган, конспектилерин тургузуп алгылаан кээп турарлар. Ол пропагандистиң кызымаккай ажылының түңнели болуру чугаажок.

Бөлүмүнүң дыңнакчылары эштер Дерягина, Отрадник, Рыбалкина олар кичээлдерге өөренип эрткен үүлдерни сайгарып көөрүнге идепкейлиг киржип турарлар. Чоокта бөлүмүнүң бир кичээлинге хамаатты дайынның болгаш даштыкының шериг интервенциязының дугайында, Кызыл Шеригниң алдарлыг тиилелгелериниң дугайында беседа болган. Үстүнде ады үнген дыңнакчылар боттарының харыларынга ханы билиглиин көргүскеннер.

Өш Байыр-оол кичээлге келгеш, баштайгы 20—30 минуталарны өөренип эрткен темазын дапкырлаарынга үндүрүп турар. Ол дыңнакчыларның харыызын дыңнап алгаш четче биллинмейн барган айтырыгларны түңнел чугаазынга немей тайылбырлап каап турар. Пропагандист кичээлге чорудар беседазын конспектилээш, номчулгаы чорударын бөлүктер аайы-биле планнап алган кээп турар. Ол чорук кичээлди системниг чорударынга улуу-биле дузалаар.

Чоокта бөлүмүнүң дыңнакчылары партия төөгүзүнүң тоску эгезинин ийиги бөлүүнге кичээлди эгелээн. Ол кичээлге пропагандист улус ажыл-агыйының катап тургузуушкунунуң үезинде бергелерни кезек чугаалап чоруй, профэвилел дугайында маргылдаанын, партияның X съездизинин, оппозицияның аштырганы-ны, чаа экономика политиказынче шилчилгениң дугайын хостуг, билдингир чугаалаан. Пропагандист шериг коммунизмминден чаа экономика политиказынче шилчилгениң эргежок чугула апарганын, продразверстканы аъш-чем үндүрүү-биле солуур апарганының ужур-дузазын, чаа экономиктиг политика ажылчын аңгы-биле тараачыннарның эвилелин быжыглаарынга өнза ужур-дузалыг болганын тайылбырлаан, анаа СЭКП ТК-ның сентябрь, февраль-март Пленумнарының шиитпирлерин холбаштыр чугаалаан, ажылчын аңгы-биле тараачыннарның эвилели быжыкканын, улус ажыл-агыйының үндезин адыры аар үлетпүрү моон сөөгаар-даа хөгжүдери-биле чергелештир, кедээ ажыл-агыйны шынгыы көдүрер дугайында партия болгаш чазактың ап турар хемчеглерин кичээлге немелде чижек кылдыр ажыглап чугаалаан. Оон ынай профэвилел дугайында маргылдааны тайылбырлаарда профэвилелдериниң эзлеп турар черин, оон ажылчын аңгының масалыг организациязы болурун тодаргай чугаалаан.

Партияның Кызыл хоркомунуң пропаганда болгаш агитация киллизинин чыыдырганы пропагандистерниң дуржулга солчулгазы болган. Хоорайда пропагандистер эш Байыр-оолдуң кичээлинге олурушкаш, оон ажылын үнелеп көргеш, чамдык четпестерни чайладырының аргазын айытканнар. Ол дуржулга солчулгазын организастааны пропагандиске дузалыг болганы чугаажок.

М. БАВУУ.

Школаларда

Эки түннел

Кызыл районнуң «Типилелге» колхозта чеди чыл школазы (директору эш Очур-оол) өөредилге чылының бирги чартыында өөредилге шынарын 91 хуу күүсеткен.

Ол школада V класстың (башкызы М. Минчимаа), III класстың (башкызы М. Дадар) өөреникчилери багай демдек чок өөренгеннер. Школаның 76 өөреникчилериниң 32 өөреникчи «4»—«5» демдектерлиг өөренген.

Башкылар коллективи ада-иелер-биле быжыг харылзаалыг. Ада-иелериниң хуралын 2 удаа, ада-иелер комитединиң хуралын 4 удаа эрттирген. Ада-иелер К. Норбу, Сумбаа олар школада өөренип турар уругларын бүгү талазы-биле эки хандырган.

К. ХЕРТЕК.

Чартык чылда

Сүт-Хөл районнуң Хөр-Тайга чеди чыл школазы чартык чылдың өөредилге шынарын 82 хуу күүсеткен. Өөредилгениң бирги үлүүнүнүң түңнели-биле дөмейлээргe, багай демдек алган өөреникчилериниң саны кызыырылган азы өөредилге шынары 12 хуу ажыг өскен.

Өөредилге шынарын күүсеткениниң талазы-биле VI «б» класс 100 хуу, V «б» класс 88 хуу, I «б» класс 85 хуу күүсеткеш бедик түннелди көргүскен. Түс-түс эртемнер талазы-биле алырга V-VI класста орус дыл башкызы эш Сивкова, төөгү, география башкылары эштер Овечкина, Сарыг-оол олар өөреникчилериниң багай демдек чок өөредилгезин чедип алган.

Школаның директору болгаш өөредилге эргелекчизи башкыларның кичээлдериниге олуржуп, ылаңгыя аныяк башкыларның ажыл мергежилинге кичээнгейни салган. Школага ниитизи-биле 5 ажыг кичээл организастатынган. Методтуг каттыжыышкынны 3 удаа эрттирген.

М. БЕГЗИВАА.

Политехниктиг өөредилге

Кичээлден дашкаар үелерде өөреникчилерге политехника өөредилгезин практиктиг ажылдар-биле холбаштырып, школаның практиктиг экскурсия ажылдарын колхозка, хөвү шөлдериниге, фермаларга, МТС-терге эрттирип школаны доозун үнгеннер кедээ ажыл-агый техниказын эки билген турарын чедип алыр сорулганы партия болгаш чазак салган.

Ынчангаш Танды районнуң школалары бо талазы-биле элээн ажылдарны чорудуп турарлар. Чижээ, Элегес чеди чыл школазының өөреникчилери Будёный аттыг колхозтуң сүт-бараан фермазынга баргаш улуг дузаны чедирип турарлар. Баяз Сосновкада орус, тыва школалар «Кызыл партизан» колхоз-биле харылзаалыг болуп, машина-трактор черлериниге болгаш мал фермаларынга практиктиг ажылдарны чорудуп, оон-биле колхозка улуг дузаны чедирбишаан, дыка хөй чаа үүлдерни практика кырынга билип ап турарлар.

Бо ышкаш чижектерни өске-даа школалардан хөй-биле көрүп болур.

Ю. ДОРЖУ.

Тудугжуларга күш-ажылдың чаа төлевири

Бистиң областың колхозтарында чурттаганың, бүдүрүлгениң болгаш культура-амыдыралдың тудугларының тулуушкуну калбарып турар. Колхозчуларны сууржулгаже шилчидери—кедээ ажыл-агый артельдери организас, ажыл-агый талазы-биле быжыглаарының эң чугула байдалды болур.

Бүрүнениң улуг дузаламчызынга даянмышаан, колхозтар 7 муң ажыг чурттага бажыңнарын туткан. Колхозтарның тудуг бригадалары тудуг кылыр талазы-биле сөөлгү үеде улуг дуржулгалыг болуп турар. Мурнунда чүгле ыяш материалдардан бажыңнар тудуп турганындан, ам туйбу, саман бажыңнарны тударын колхозтарда ажыглап турар. Тудуг бригадаларында чаа-чаа тускай эртемниглер тыптып, оларның мергежили бедип турар. Бригадаларда дашчылар, туйбучулар, штукатуржулар болгаш өскелер-даа тывылган. Бызанчыларның, чазаныкчыларның мергежилиниң, билииниң деңнели бедээн.

Ындыг-даа болза, тудуг ажылында күш-ажылдың организациязы болгаш оон төлевири эрги хевээр артышаан, тудугжуларга материалдыг сонуургалды тургузар база тудугларны чогуур ийүнде ажыглалга кирер талазы-биле идигни бербейн турар. Тудугжуларга малды шаңнал кылдыр берип турган. Чижээ, Чөөн-Хемчик районда Сталин аттыг (даргазы эш Ревнюк) колхоз тудугжуларга немелде төлевир кылдыр инектерни үлеп берип турган. Ындыг фактылар өске-даа колхозтарга турган.

Тудуг бригадазын колхоз бүрүзүнге үш чылдан эвээш эвес хуусаада тургузар. Ынчангаш бүгү күш-ажыл кылыш шыдаар колхозчуларның 30 ажыг хуузун тудуг бригадаларынга киирери негетинип турар. Тудугда колхозчуларны кандыг бир ажылдарже чартыктырар чоруктар кайыдаа районнарда бар. Тудуг бригадазының составы колхозтарда доктаамал эвес болуп турар. Тудуг бригадазының составын доктаамал болдуруп турар колхозтарда тудуг планы чыл бүрү күүсетинип турары таварылга эвес-ле болгай. Чижээ, Бай-Тайга районда «Мурнакчы» колхозтуң тудуг бригадазы (бригадири эш Санчы-оол) доктаамал ажылдап, оон составы өске ажылдарже чартыкпайын турары-биле тудугнуң планы шевергин күүсетинин турар. Ол бригада 130 ажыг чурттага бажыңнарын, колхоз баштаар черинин конторазын, клубту, электростанцияны болгаш мал кажаларын туткан. Бригаданың составын тудугнуң янзы-бүрү ажылдарынга таарыштыр бөлүктерге хуваган. Бөлүк бүрүзү тускай удуртукчулуг. Бригадада тыртар күштү, чепсек-хереклерни болгаш дериллелерни быжыглаан. Оларны чүгле тудуг бригадазының бригадириниң чөпшээрели-биле ажылдадып турар. Бригадада партия бөлүү тудуг планын хуусаа бетинде күүседир талазы-биле социалистиг чарыштың организакчызы болу берген.

Тудуг ажылының талазы-биле Чөөн-Хемчиктиң «Коммунизмче орук», Бай-Тайганың «Дөн-Терек» Тес-Хемниң Калинин аттыг, Тожунуң «Май 1» колхозтар багай эвес ажылдап турарлар.

Тудугжуларның күш-ажыл төлевирин экижидер, оларның материалдыг сонуургалын бедидер болгаш тудугнуң планын дүрген күүседир сорулга-биле СЭКП Төп Комитединиң сентябрь Пленумунуң доктаалын өзугаар ССРЭ-ниң Кедээ ажыл-агый министерствозу чоокта чаа колхозтарга тудуг ажылының талазы-биле бүдүрер ажылдың чаа чижек нормаларын болгаш оон күш-хүн-биле чаңгыс аай өртек-үнезин ажылдап кылгаш, бадылаан.

Күш-ажылдың чаа төлевири — тудугжуларга күш-ажылының немелде төлевирин болгаш тудуг бригадаларының бригадирлеринге күш-ажылдың төлевирин санап бээр хемчээлин тодаргай айтып турар. Күш-ажылдың чаа төлевирин бо чылдың январь бирээден эгелээш бистиң областың бүгү тудугжуларынга чедир таралыр ужурлуг бис. Ол сорулга-биле тудугда бүдүрер ажылдың чаа нормаларын болгаш оон өртек-үнезин колхозчуларның ниити хуралдарынга таныжып көөру-биле кады ону бадылаары чугула. Күш-ажылдың чаа нормаларын болгаш оон өртек-үнезин тудугжу бүрүзүнге тайылбырлап таныштырар ажылды колхоз бүрүзүнге калбартыр херек.

Ажылдың аар, чиигин барымдалаан, колхозчу тудугжуларның бир хүнде бүдүрер ажыл нормаларынга хамаарыштыр 0,5-тен, 2,5 чедир күш-хүннериниң төс бөлүк аңгылаашкыннарын доктааткан. Тудугжуларны ол бөлүктериниң чайызынга хамаарыштырарын колхоз баштаар чери шиитпирлээр. Чижээлээргe, колхозчу бажыңның ханазын азы штукатуразын кылырынга өөренгенде база үр үениң дүргүзүнде колхозчу тудуг талазы-биле мергежил-дуржулганы чыып алганда 7 азы 8 бөлүкке хамаарыштырган, анаа 2 ийикпе азы 2,25 күш-хүннерин хүнде бүдүрер ажыл нормазын күүсеткенде санап бээр. Бир эвес колхозчу тудуг ажылынга чаа-ла кирип, бажыңның ханазын салырынга чаа өөренип турар үезинде ол ажылдың аар бергезин барымдалаан, ону бешки бөлүкке киир санаар.

Тудуг бригадаларынга тудугжуларның техниктиг өөредилгезин калбаа-биле организастаары эң чугула. Чүге дээрге, колхозчу бүрүзү болунун тускай эртемин бедидеринге сонуургалдыг болур.

Тудуг материалларын белеткээринге болгаш сөөртүрүнге тос бөлүк аңгылаашкынны база доктааткан. Чижээ, кандыгдаа билиг хереглевес баштайгы бөлүкке бүдүрер ажыл нормазын күүсеткенде 0,5 күш-хүнүн санап бээр. Ындыг ажылга тудуг кылып турар черде чоңгуну, бокту аштаары хамааржыр. 2,25 күш-хүннерни санап бээр сески бөлүкке мергежил дуржулга болгаш хөй күш кирер аар ажылдар хамааржыр. Чижээ, ыяшты дилери сески бөлүкке кирер.

Ажылдың чаа нормазын ажылдап турар черниң ниити байдалынга хамаарыштыр өскертип турар. Кышкы үеде даштыгаа ийикпе азы от салбас соок черге ажылдааанда бүдүрер ажылдың нормазын эвээжеткеш, оон күш-хүн-биле өртек-үнезин улгаттырар. Бир эвес, тудугжу бажыңның ханазын 35 градус соок турда кылганда, оон хүнде бүдүрер ажыл нормазы 23 хуу кудулаар болгаш күш-хүн-биле оон үнези 30 хуу улгадыр.

Тудугжуларга күш-ажылдың чаа төлевири улуг сонуургалды болдуруп турар. Ажылдың нормазын ажыр күүсетkенде немелде саналашкынны кылыр. Ол болза, күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн бедидеринге улуг идигни бээр. Тудуг ажылындан хосталбаан тудуг бригадазының бригадириниге ол бригаданы удуртканы дээш бригада кежигүннериниң бүгү ажылдап алган күш-хүннериниң 4-тен 7 чедир хуузун санап бээри база көрдүнген.

Тудуг талазы-биле мергежилдиг колхозчуларга болгаш бригадирлерге оларның ол ажылга стажын барымдалаан, немелде төлевирни үш чыл ажылдааанда оларның ай санында ажылдап алган күш-хүннериниң 5 хуу, дөрт, беш чылдар ажылдааанда — 10 хуу болгаш беш чылдан хөй ажылдааанда 15 хуу хемчээлиби-ле күш-хүннерни немей санап бээр. Ажыл төлевирин мынчаар чорудары тудугжуларны тудугга быжыглаарынга болгаш тудуг бригадазының составын доктаамал болдурарынга улуг ужур-дузалыг.

Планнатынган тудугну чогуур ийүнде эки шынарлыг ажыглалга киргенде ол тудугга ажылдап турган тудугжуларга акша-биле немелде төлевирни бээр. Планныг тудугну кылырынга тудугжуларның ажылдап алган күш-хүннериниң бүрүзүнге-ле 2 рубль немелде төлевирни бээр. Ындыг немелде төлевирни тудуг бригадазының бригадири база ап болур. Ол кажааларын чогуур ийүнде эки шынарлыг тудуп доосканы дээш колхозчуларның ниити хуралының шиитпири-биле тудугжуларны, тудуг бригадазын акша-биле шаңнап болур.

Колхозтар баштаар черлериниң чугула сорулгазы болза, тудуг ажылында күш-ажылдың чаа нормаларын болгаш оон өртек-үнезин колхозчуларның ниити хуралынга таныштырбышаан, колхоз бүрүзүнүң байдалынга таарыштыр тудуг ажылының чаа нормаларын, оон өртек-үнезин доктаадып, бадылаары болур. Ынчангаш тудуг бригадаларының кежигүннериниге күш-ажылдың чаа нормазын болгаш оон өртек-үнезин эки таныштырып, тайылбырлаары чугула.

В. СОКОЛОВ.

Чер болгандан

МАЛЧЫННАРГА БАЖЫҢНАР

Бин-Хем районда миллионер «Кызыл тараачын» колхозтуң тудуг бригадазында доктаамал 30 кижи ажылдап турар, олар тыртар күш, чепсек, өске-даа чугула үүлдер-биле бүрүн хандыртынган, ында күш-ажылдың организастыы база эки тургустунган.

Бригада 1954 чылда чурттаганың 16 бажыңнарын кылып дужааган, оларның хөй-ле фермаларда малчыннарга шилчитинген. Ол ышкаш колхоз баштаар черинин конторазы, 80 олуттуг чаа клуб, хлеб быжырар база дарганнаар бажыңнар ажыглалга киргеи.

ЧӨЗЛИНИ ЧӨП АЖЫГЛААН

Самагалдай МТС-тиң механизаторлары чурттага бажыңнары кылып алырынга күрүнеден тывыскан чөзлини чөп ажыглап турар. 1954 чылда 22 трактористер, 3 механизаторлар болгаш 3 чолаачылар хуузунда эки шынарлыг бажыңнар тудуп алган.

Күрүнеден чөзли ап, бажың кылып турар ажылдакчыларынга МТС-тиң дирекция чери тудуг материалдары белеткеп, эки кыштаглап турар.

МАЛ ӨСТҮРЕРИНИҢ ПЛАНЫН КҮҮСЕТКЕН

Чөөн-Хемчик районда Ленин аттыг колхоз 1954 чылда мал өстүрериниң күрүне планын чедишкиниг күүсеткен. Мал ажылынче кол кичээнгейни салып, ажалда хайгаралды эжижиткениниң мыйыстыг бода мал өстүрериниң планы 100,8 (оон иштинде инектин—101,2) хуу, чылгыны—108,5 хуу, шээр малды—100,3 хуу, хаваннны—296 хуу күүсеткен.

Ниитиниң малының продуктулуу база улам бедип турар. 1953 чылда инек бүрүзүнден 280 литр сүт саап алган, а 1954 чылда ол 700 литр чедир бедээн. Ол ышкаш 1954 чылда каракуль уксаының хөйларының бирээзи-ле 2,5 килограмм, а мериное хойлар 4,5 килограмм дүктү берген. Колхозтуң малы амгы үеде өөртүп алырынга болгаш бажыңны тударының аргазынга боттуг дузалажып турар. Бо чылдың тудуунга ыяш белеткээр тускай бригада база ажылдап турар.

МАЛ ӨСТҮРЕРИНИҢ ПЛАНЫН КҮҮСЕТКЕН

Чөөн-Хемчик районда Ленин аттыг колхоз 1954 чылда мал өстүрериниң күрүне планын чедишкиниг күүсеткен. Мал ажылынче кол кичээнгейни салып, ажалда хайгаралды эжижиткениниң мыйыстыг бода мал өстүрериниң планы 100,8 (оон иштинде инектин—101,2) хуу, чылгыны—108,5 хуу, шээр малды—100,3 хуу, хаваннны—296 хуу күүсеткен.

Ниитиниң малының продуктулуу база улам бедип турар. 1953 чылда инек бүрүзүнден 280 литр сүт саап алган, а 1954 чылда ол 700 литр чедир бедээн. Ол ышкаш 1954 чылда каракуль уксаының хойларының бирээзи-ле 2,5 килограмм, а мериное хойлар 4,5 килограмм дүктү берген. Колхозтуң малы амгы үеде өөртүп алырынга болгаш бажыңны тударының аргазынга боттуг дузалажып турар. Бо чылдың тудуунга ыяш белеткээр тускай бригада база ажылдап турар.

Ары ажылы өзүп турар

Кызыл районнуң «ТАРН 12 Улуг хурал» кедээ ажыл-агый артельдиң кежигүнү эш И. Чунарев 1952 чылда колхозтуң 34 хааржак арыларын хүлээп алган. Арыларны бо аразында 47 хааржак чедир өстүрген. 1955 чылда 7 хааржак арыларны немей өстүрерин ол хүлээнген.

Эш И. Чунарев 1952 чылда 93, 1953 чылда —225, 1954 чылда —467 килограмм ары чигирин колхозка дужааган. Ол, 1955 чылда 650 килограмм ары чигирин дужаарын хүлээнген.

Эш И. Чунарев 1954 чылда 511 күш-хүнүн ажылдап ап, авансыга 900 килограмм тарааны, 200 рубльди болгаш өске-даа үүлдерни алган.

К. ОНГА.

ССРЭ-НИҢ УЛУСТАРЫНЫҢ АКЫ-ДУҢМА ӨГ-БҮЛЕЗИНДЕ

Татар улустуң эрткен болгаш амгы үези

С. НИЗАМОВ
Татар АССР-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Даргазы

Совет эрге-чагырганың чылдарында Татар АССР-ниң улустары национал чаагайжылыр төрүтүнүүшкүнүнүң болгаш чечектелиишкининиң кайгамчыктыг оруун эрткен, ССРЭ-ге социализм тулуушкунунуң херээнге төлептиг улуг салыышкынны кирген.

Болунуң хөй-хөй үүс чыллар төөгүзүнүн иштинде татар улус ССРЭ-ниң улустарының акы-дуңма чангыс эптиг өг-бүлезинге бүгү талалыг калбак хөгжүлдениң аргазын алган. Шаанда дарлатырып болгаш эрге-шөлээ чок чораан татар улус Совет эрге-чагырганың үезинде национал автономияны, бодунуң күрүне болур чоруун алган.

Татар АССР-ниң национал күрүне болур чоруу болза, орус улустан татар улусту чарып алырын ораладжып турган, Совет Татарияны капиталистиг орукче албадап турган буржуаз националистер-биле ажылчы чоннарның кадыг-дошкун демиселинге тургустунган. Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының Төп Комитединге баштаткан Татарияның партия организациязы буржуаз националистерни чылча шашкан болгаш бодунуң республиказынга социалистиг үндезин чаартылгаларны боттандырарынга Татарияның ажылчы чоннарынга дузалаан.

* * *

Октябрьның социалистиг Улуг революциязының мурнунда Татария хаанныг Россияның чартык колониязы чораан. Оон ажылчы чоннары кадыг-берге мөлчүлгеге болгаш национал дарлалга таваржып турган. Ажылчын кижилер колдунда Казань губерниязының төвүнге мөөнетинген турган. Чартык ус-тывышчы үлетпүр кедээ ажыл-агый чиг эдин болбаазырадып турган. Аар-берге, албаалдыг күш-ажыл маңза колдап турган. Өөрүп алырынга болгаш бажыңны тударының аргазынга боттуг дузалажып турар. Бо чылдың тудуунга ыяш белеткээр тускай бригада база ажылдап турар.

МАЛ ӨСТҮРЕРИНИҢ ПЛАНЫН КҮҮСЕТКЕН

Чөөн-Хемчик районда Ленин аттыг колхоз 1954 чылда мал өстүрериниң күрүне планын чедишкиниг күүсеткен. Мал ажылынче кол кичээнгейни салып, ажалда хайгаралды эжижиткениниң мыйыстыг бода мал өстүрериниң планы 100,8 (оон иштинде инектин—101,2) хуу, чылгыны—108,5 хуу, шээр малды—100,3 хуу, хаваннны—296 хуу күүсеткен.

Ниитиниң малының продуктулуу база улам бедип турар. 1953 чылда инек бүрүзүнден 280 литр сүт саап алган, а 1954 чылда ол 700 литр чедир бедээн. Ол ышкаш 1954 чылда каракуль уксаының хойларының бирээзи-ле 2,5 килограмм, а мериное хойлар 4,5 килограмм дүктү берген. Колхозтуң малы амгы үеде өөртүп алырынга болгаш бажыңны тударының аргазынга боттуг дузалажып турар. Бо чылдың тудуунга ыяш белеткээр тускай бригада база ажылдап турар.

Татар кедээге күш-ажылчы тараачыннарга коргунчуг чүве болза, чер чок чорук болгаш помещиктериниң кайы хамаан чок аажылаашкыны болуп турган. 1916 чылда Татарияның девискээринге 700 муң ажыг десятина чер помещиктерге хамааржып турган. Ынчаарга он тараачын өг-бүлелериниң тозу чер чок болуп турган. Ядыы-тараачыннар помещиктериниң болгаш кулактарның доктаамал өрелиглери болуп турган.

Хаанның кызыгаар чок эрге-өзүзу татар улустуң культура хөгжүлдезин бүгү аргалар-биле тудуп, билиглерже орукту дуглап турган. Россияның 50 губернияларындан Казань губерниязы бижик билириниң талазы-биле 44-кү черни эзлеп турган. Муң чурттакчы бүрүзүнге 870 бижик билбестер санатынып турган. Татарларның ортузунда бижик билбес чоруктун хуузу өөн-даа хөй турган. Ынчаарда турып турган үш дээди болгаш техниктиг тос ортумак өөредилге черлеринге чүгле 32 татар студентилер өөренип турган. Хаанныг Россияның школаларынга татар ажылчы чоннарның уруглары өөренир эрге чок турган.

Октябрь революциязының тиилелгези татар улуска хосталганы эккелген, ажылчы чон массаларга политиктиг болгаш культурлуг бот-тывынгыр делгемни берген. Коммунистиг партияның болгаш Совет чазактың шылгарангай национал политиказының ачызы-биле Татар АССР Совет эрге-чагырганың чылдарында хаанныг Россияның хожулангай чер ажылдыг кыдыг-кызыгазарындан Совет Эвилелиниң чечектелип турар индустриалдыг-колхозчу республиказы болу берген.

Бистиң республиканың социалистиг өгелерге чаартынган экономиказы кайгамчыктыг дүрген темпилер-биле хөгжүп турар. 1927 — 28 чылда-ла Татарияның үлетпүрү 104 миллион рубльден хөй продукцияны бүдүрүп үндүрүп турган, ол болза революция мурнунун деннелин дыка ажып турган. Оон бээр Совет Татарияның девискээринде үлетпүрүнүң чаа-чаа хөй адырлары тургустунган, чаа техника-биле деритинген чүс-чүс социалистиг улуг бүдүрүлгелерни тургускан болгаш ажылдап турар.

Аныяк болза-даа, күчүлүг нефть үлетпүрү бистиң республикавысты чурттуң нефть казып тывар улуг-улуг районнарының санынга киирген. 1950 чылдан 1954 чылга чедир Татарияга нефть казып тывары 10 каталтан хөй өскен. Чер үттээр ажылдарының хемчээли 5,7 катап өскен. Бо чылын нефть казып тыварының өзүлдези 44 хуу болур. Совет Татарияның чер иштинин нефть курлавыры дыка улуг болгаш республиканың нефть үлетпүрүнүң мурнунга улуг перспективаларны ажыдып турарын тускай эртемниглер доктааткан. Бир чылдан үр эвесте Татар АССР чуртка «кара алдынны» ам Баку кайы хире берип турар-дыр, ол хирени бээр апаар.

Бистиң республикавыс бедик хөгжүлделиг машина тудуушкунунун, химияның, пес-таавының, аъш-чемнин болгаш үлетпүрүнүң өске-даа адырларлыг болуп турар. Казаньның өлүк-кеыш комбинадының, бижик машиналарының, кылымал алгылар заводтарының, кино-пленка фабриказының, ССРЭ-ниң Кедээ ажыл-агый министерствозунуң механиктиг заводунун, шак заводунун, пес-таавы, трикотаж, идик, мебель фабрикаларының бүдүрүп үндүрүп турар продукциязы Совет Эвилелинде калбаа-биле билдингир. Тудуг материалдары бүдүрүп үндүрери база-ла республикада калбак хөгжүлдени алган. Чылыг күжү-биле ажылдаар күчүлүг электростанциялар бистиң заводтарывысты болгаш фабрикаларывысты, хоорайларывысты база суурларывысты электри күжү-биле хандырып турар.

Татар АССР-ниң улус ажыл-агыйында капитал салыышкыннарының хемчээли үзектел чок өзүп турар. Чиик болгаш аъш-чем үлетпүрүнүң хөй-хөй бүдүрүлгелери алгып, чаартынып турар. Дээрбениң улуг комбинады, мебель болгаш орун кылыр фабрика туттунун турар.

Бир эвес Октябрь революциязына чедир Татарияның бүгү үлетпүрү Казаньга мөөнетинген турган болза, ам республикада үлетпүрүнүң өске-даа төптери бар болуп турар. Челныда, Мамадышада болгаш Елабугада пес-таавы фабрикалары өскен. Бугульма, Зеленодольск болгаш Чистополь үлетпүрүнүң улуг-улуг хоорайлары болу берген. Бавлы, Чаа Письмянка, Азнакаево деп чурттакчылыг улуг эвес суурлар, Альматьевск хоорай нефть казып тыварының өзүп олурар районнары болу берген.

Бистиң кедээ ажыл-агыйывысты улам ынай кедүрер улуг аргалар бар болуп турар. Республиканың колхозтарын 140 машина-трактор станциялары хандырып турар, ол станциялар бо үениң техниказы-биле соксаал чок чепсегленип турар. Чүгле 1953 чылда Татар АССР-ниң машина-трактор станциялары 1.120 тракторларны (15 аъг күжүнге шилчидерге), 500 тараа комбайннарын, тараа тарыырының болгаш ажаап алырының 3.000 өске-даа чепсек-хереклерин алган. Кол-кол кедээ ажыл-агый ажылдарының механизациязының деннели ам чайгы болгаш күскү чер аңдарылгазында 99,6 хуу, чазын болгаш күзүн чажып тарыыр культуралар тарылгазында— 91,3 хуу чедип турар. Тараа культураларының шелүүн 73 хуузун комбайннар-биле ажаап ап турар. Ниитиниң ажыл-агыйын кедүреринге болгаш хөгжүдеринге күрүне колхозчуларга соксаал чок дузалап турар. Сөөлгү чылдарда республикага 213 колхоз электри станцияларын тудуп тургускан. Свияга, Шешма, Меш болгаш өске-даа хемнерниң сугларын Татарияның кедээ ажыл-агыйынга бараалгадып турар.

Кедээ ажыл-агыйны шиитпирлиг кедүрер дугайында СЭКП Төп Комитединиң болгаш Совет чазактың шиитпирлерин боттандырары дээш демисешпишаан, Татарияның колхозтары болгаш совхозтары бо чылын тараа культураларының тарылга шелүн үүс муң гектардан хөй калбарткан, пландан ажыр 130 муң гектарны тараан. Картофель, капуста тарыын олурдуун, тарымал тоорук база кукуруза болгаш өске-даа культуралар тарылгазын элээн хөй шөлдерге дербелчин болгаш дербелчин-уяланчак аргалар-биле чорудуп турар. Колхозчу өртемден Т. С. Мальцевтиң аргазы-биле он-он муң гектарга чериниң байдалынга таарыштыр хөрүнүү болгаш тарылганы болбаазырадып ажылдаарының дуржулгазын боттандырып турар. Ам колхозтар болгаш МТС-тер часкы тарылгага белеткениң турар.

Бодунун культуразын хөгжүдеринге татар улустуң чедишкиннери улуг. Совет Татария—калбак бижик билигниң республиказы. Бисте ниити билиглериниң 3.596 школалары санатынып турар. 12 дээди өөредилге черлеринде 17,5 муң студентилер өөренип турар. Татарияның дээди өөредилге черлери болгаш техникумнары улус ажыл-агыйынын, культураның болгаш өртемниг бүгү адырларынга он-он муң тускай эртемниглерни белеткеп берген. Чүгле эрткен чылын дээди өөредилге черлерин дооскан 2.700 хире кижини үлетпүрүнүң болгаш кедээ ажыл-агыйының янзы-бүрү алыларынче практиктиг ажылче чоруткан. Бистиң республиканың чоргааралы болза, В. И. Ульянов (Ленин) аттыг Казаньның күрүне университеди болуп турар. Чоокта чаа республиканың хөй-ниитизи университетти үндезилээн хүнүнден бээр 150 чыл оюн демдеглээн. Кайгамчыктыг байырлалдың ою Владимир Ильичиге тураскаал ажытканы-биле демдеглетинген.

Татар АССР-де техниктиг он училищелер тургустунуп турар. Оларның иштинден үш училище кедээ ажыл-агый бүдүрүлгезинге кадрларны белеткээр.

Республикада эртемниң, чечектелиишкиниң тодаргай херечизи болза, ССРЭ-ниң Эртемнер академиязының салбырын Казаньда тургусканы болур.

Октябрь революциязынга чедир Татарияга ном болза, чоннуң ямбылыг аңгыларының хөй эвес кезиниин өнчүзү болуп турган. Ам номну калбак улус массалар ажыглап турар. Татарлар төрээн дылының кырында Ленинниң болгаш Сталинның чогаалдарын, Пушкиннин, Лермонтовтун, Чеховтун, Горькийниң болгаш өске-даа чогаалчыларның хөй-хөй номнарын номчуп турар. ССРЭ-ниң улустарының бо үеде литературазының эң эки чогаалдарын татар дылда парлап үндүрген. Татар улустуң литературазы болгаш уран-чүүлү чедишкиниг хөгжүп турар. Татар чогаалчылар Кава-Наджимнин, А. Абсалямовтун, Г. Башкировтун, 1944 чылда Берлиниң Моабит кара-бажынынга фашистернин шаажылап өлүргени шүлүкчү Муса Джалильдың чогаалдары бүгү Совет чуртка билдингир. Совет эрге-чагырганың чылдарында артистернин, композиторларның, режиссёрларның, чурукчуларның кайгамчыктыг кадрлары республикада өскен.

Татарияда культур-чырыдыышкын алган черлери делгеренгей четкилиг болуп турар: районнарның 65 культура бажыңнары, 1.700 кедээ клубтар болгаш номчулга бажыңнары, 880 библиотекалар, турум болгаш көжүп чоруур 789 кино үндүрер черлер бар.

Совет эрге-чагырганың кайгамчыктыг чаалап алыышкыны болза, татар херээжени дарлалдан хостааны болур. Үлетпүр бүдүрүлгелерде, кедээ ажыл-агыйда, транспортта, өртем болгаш культура та-

Совет-ирак харылзааларга хамаарыштыр ССРЭ-ниң Даштыкы Херектер Министерствозунуң медеглели

1954 чылдың ноябрь 6-да Иракты даштыкы херектер Министри дээрги Шабандер ССРЭ-ниң Багдадта херектеринге бүзүреткен эш И. Н. Якушинге ирак чазак «камналганың сорулгазын барымдалаш» Москвада бодунуң төлээ черин хаар деп шиитпирлээнин медеглээн. Оон-биле кады Шабандер ол шиитпир «бодунуң чуртунда коммунистерге улур ажык демиселди чорудун турар» амгы ирак чазактың иштики политиказының уг-шиитбиле дүгжүп турар деп медеглээн. Москвага ирак төлээ черинин моон соңгаар турар чоруу «ол уг-шиитте чөрүшкек болур болгаш анаа чамдык таарымча чок болгаш берге байдалларны тургузун болур чадавас хире» деп Шабандер немей медеглээн.

1955 чылдың январь 3-те Иракты ИХМ-ниң кол директору дээрги Авни ССРЭ-ниң Иракта херектеринге бүзүреткен кижиге «Москвада ирак төлээ черин хаганы-биле холбаштыр амгы үеде ийи чуттарның аразында дипломаттыг төлээ черлерин соксадыр деп шиитпирлээн» деп чугаалап турар нотаны тывыскан. «Төлээ черлерин соксадыры Ирак биле ССРЭ-ниң аразында дипломаттыг харылзааларны үзер дээниниң демдээ эвес» деп оон-биле кады Авни медеглээн.

Ирак чазактың айытынган чорудулгазы Совет Эвилелинге хамаарыштыр Иракты чазааның политиказының найыралдыг эвес характериниң дугайын херечилеп турар болгаш улустар аразының харылзааларынга чөрүлдээлерни күштелдиринге дузалап турар. Нури Саидтин чазааның шак ындыг ажыл-чорудулгазы Иракты болгаш өске-даа араб чуттарны Американың Каттышкан Штаттарының болгаш Англияның Чоокку болгаш Ортаакы Чөөн-чүкте тургузун турары агрессчи блокка элдепил киприринче угланган оон иштики политиказының уг-шиитбиле дорт харылзаалыында болуп турардыр.

Ол чорук Иракты амгы чазаа чамдык күрүнелериниң империалистиг бөлүктеринден кайы хире хамаарылгалыг турун турарыы деп чүвени база катап көргүзүп турар-дыр.

НОМЧУКЧУЛАРНЫҢ АЙТЫРЫГЛАРЫНГА ХАРЫЫЛАР

Колхоз даргаларынга күш-ажыл төлевирин санап бээр дугайында

Барыын-Хемчик районда „Совет Тыванын 5 чылы“ колхозтуң даргазы эш Шапың мооң адаанда айтырыгларны харылап бээри-биле дилег кылган. Көдээ ажыл-агыйның область эргелелиниң оргколхоз килдизиниң начальниги эш В. Соколов ол айтырыгларга харыыны берген. Ол айтырыгларны болгаш анаа харыыларны мооң адаанда парладывыс

Айтырыг. Колхозтар даргаларында ажылдап турар чамык тускай эртемниглер амга чедир-ле күш-ажыл төлевирин акша-биле ап турар болгай. Каш чыл ажылдаан соонда олар күш-хүн алырынче шилчиирил? Бир эвес колхоз даргазының ажыл-төлевирин акшадан күш-хүнче шилчидерде колхозчуларның иштиг хуралының шиитпири херек бе?

Харыы. Колхоз даргазынга ажылдаанындан эгелээш үшкү чылында оон ажыл төлевирин колхозчуларның иштиг хуралының шиитпирин ёзугаар 10 хуу эвээжедир. ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң 1948 чылдың апрель 19-тағы докталын ёзугаар колхоз даргазы болганының дөртүү чылындан эгелээш ажыл төлевирин күш-хүн-биле төлеп бээринче шилчидер. Колхоз даргазының ажыл төлевирин күш-хүнче шилчиир дугайында колхозчуларның иштиг хуралының шиитпирин үнүргеп турар ужуртуг.

Айтырыг. Колхоз даргазының оралакчызын ажылынан хостаанда, оон ажыл төлевирин чүүү-биле санап бээри?

Харыы. ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң болгаш ВКП (б) ТК-ның 1950 чылдың июль 9-та докталын ёзугаар колхоз даргазының ажыл төлевириниң 80—90 хуу хемчээли-биле ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң 1948 чылдың апрель 19-та докталын ёзугаар ажылындан хостаан колхоз даргазының оралакчызынга ажыл төлевирин күш-хүн-биле санажыр. Ындыг төлевирин бүгү тавазы-биле муң-муң херээженнер ажылдап турар. Хей-хей херээженнер бүдүрүлгениң чаартыкчылары, бедик дүжүттериниң мастерлери болуп турар. Республиканың 8.017 херээженнери—чер-чер Советтерниң депутаттары, 55 херээженнер—Татар АССР-ниң Дээди Совединиң депутаттары, 10 херээженнер—РСФСР-ниң болгаш ССРЭ-ниң Дээди Советтериниң депутаттары болуп турар.

Бистиң республиканың экономиказының болгаш культуразының улам ынай-гы хөгжүлезинге Куйбышевтиг гидроэлектри станциязының тулуушкуну улуг саъларны көргүзер. Келир үеде Куйбышев далайның суу республиканың девискээрибиле хей-хей районнарга нептерээр. Улуг суг мөөнизөшкини Казань Кремлиниң ханаларынга чоокшулап чеде бээр. Ам республикада суг мөөнизөшкининиң оңгарын белеткээр ажыл чорун турар, чаа хем портун болгаш Казань хоорайның камгалалын кылыр тудуг ажылдары чорун турар.

Казань, бистиң республиканың найыслалы, шаанда ол Поволжьениң эн-не чаагайжытынмаан хоорайларының бирээзи чораан. Ам ол хей каът бажыннарлыг, асфальтылап каан кудумчуларлыг, садтарлыг болгаш парктарлыг чараш хоорай. Хоорайның районнары троллейбустар болгаш автобустар шугуму-биле каттыштынган. Чурттала тудуушкуну калбарын турар. Сөөлгү үш чылдың иштинде хей аал ишти чуртаар 115 бажыннарны тутган. Бо чылын чурттала шөлүн 1953 чылда турганындан ийи катап хөйү ажыглалга киирер.

Агрыз-Пронино Сургут демир орук шугуму республикада туттунун турар. Бо магистраль экономиканың хөгжүлезинге улуг саъларны көргүзер. Ырак районнарны республиканың төвү-биле каттыштырар. Чаа демир орук Кама хемни кежип өрткеш, Сонгу Уралды Поволжье, Украина, Кавказ-биле каттыштырар.

Челип аллынган челиишкиннер-биле кады республиканың ажыл-агый болгаш культура тургузуушкунунда бар улуг четпестерни чажырып болбас. Шиитпирлетинмээн херектер бисте эвээш-эвес. Боттарының планнарын күүсеттейн турар, продукция бүдүрүп үндүрерин көвүдериниң кол үнер-дөзү болур иштики курлавырларны ажыглаары дээш демиселди ёзулуг организаставайн турар хожуудангай бүдүрүлгелер, колхозтар, МТС-тер Татар АССР-де база бар болун турар. Республиканың тус-тус колхозтары болгаш районнары ажылда организас чок чорукту болдуруп, көдээ ажыл-агый культураларының дүжүдүн бедидериниң талазы-биле хожудан турар. Иштиниң мал ажылының продуктулуу ам-даа куду. Удуртулганың деңнелин бедидерин, ону улам оперативтиг болгаш тодаргай боллурарын бо бүгү чоруктар партия болгаш совет органнардан негеп турар.

Бистиң чуртувуска коммунизм тулуушкуну дээш демиселге татар улус бистиң улуг Төрээн чуртувустун өске-даа улустары ышкаш болунун шынчы болгаш күштүг өңнүү—орус улус-биле хол-холундан тутчуп алгаш идегелдиг чорун олурар.

Совет Эвилелиниң улустарының ёзулуг акы-дуңма, үзүлбес найыралы социализмниң улуг чаалап алыышкыны болун турар, хей национал-дыг социалистиг күрүнеиниң быжыының болгаш күүлүүнүн үнер-дөзү болун турар. Бо найырал—ССРЭ-ниң улустарының хосталгазының болгаш национал хамаарышпас чоруунун магадалы. Бистиң чуртувустун улустарының найыралын улам быжыдарын, пролетаржи интернационализмниң тугунга шынчы болурун татар улус болунун ыдыктыг хүлээлгези деп санап турар.

Коммунистиг партияның болгаш Совет чазактың удуртулгазы-биле бешки беш чыл планын хуусаа бетинде күүседири дээш, республиканың ажыл-агыйының болгаш культуразының улам ынай күүлүг көдүрлүүшкүү дээш, бистиң социалистиг Төрээн чуртувустун күүзүн быжыдар дээш демиселге болунун бүгү күжүн бээри боттарының патриотчу хүлээлгези болур деп Татарияның Автономнуг Совет Социалистиг Республиказының ажылчы чоннары санап турар.

РЕДАКЦИЯГА ЧАГААЛАР

Уругларның өөредилгезинге кичээнгей салыр

Барыын-Хемчик районнуң Эрги-Бардык көдээ Соведи (даргазы эш Норбу-Самбуу) бүгү-ниитиниң өөредилгезиниң хоойлузун четпес боттандырып турар. Оон түүнелиг-де 42 уруглар амдыгаа чедир школаже хаара тутунмаан.

Школаның директору, класс башкылары школага өөренмейн турар уругларның ат кырында дадзызын кылгаш, көдээ Советтен каш удаа негелде салып, дилег кылырга боттандырбаан. Ол дугайында айтырыгны сессиягга тургуспайн турар.

Оон-биле чергелештир ында чеди чыл школазының бирги чартык чылдың өөредилгезинге 30 өөренмичи түүнелге киришпээн. Чамдык Дембирел, Хаак, Бурутказей дээн ышкаш ада-иелер школадан 15—20 километр черде хонун алгаш, уругларын школаже чоруттайн турарлар.

Ынчангаш көдээ Советтиг сессиязынга бо айтырыгны чугаалашкаш, тодаргай шиитпирни үндүрери чугула.

И. КЕЛИК-СЕНГИ.

Ном магазинин үнелээр херек

Бай-Тайга райпозунуң Тээли суурда ном магазининиң эргелекчизи эш Мөңгени райпо баштаар чери эьт садар ларёкка дапкырлап ажылдаар кылдыр дужаал-биле томуйлаан. Эш Мөңге ийи магазининиң эргелекчизи болгаш садыгжызы болган.

Эш Мөңгениң мурнунда ном магазининиң эргелекчизи каш катап солчуп, магазин колдуунда-ла ажылдавайн турган. Ам база-ла үргүлүү хаагдыг турар.

Ажылчы чоннуң хүн-бүрү хереглелиниң ол магазиннеринге чаңгыс кижи ажылдып, чоннуң негелдезин үнелеп көрбейн турары шын эвес. Райпо баштаар черинден ном магазининиң болгаш ларёктүн эргелекчизин эде көөрү эргежок чугула.

М. ЧИЖИТ-ООЛ.

Зоотехниктиг курстун ажылын экижидер

Бин-Хем районнуң Ленин аттыг көдээ ажыл-агый артелинде зоотехниктиг өөредилгени организастаанындан бээр 2 чыл ажын турар. Ынчалза-да курс бирги чылдың программазын безин дооспаан. Курста өөренин турарларның даңзызында 20 кижи бар, а херек кырында олар шуптузу өөренмейн турар. Курстун башкызы зоотехник эш Михайлова дааскан ажылды херекке албаанындыг-биле өөредилге сөөлгү үеде чорбайн турар.

Зоотехник болунун оналаашкан ажылынга безин харыысалга чогун көргүзүп турар. Малчыннарга, фермаларга ында хаая баргылааш мал ажылдакчыларынга боттуг дуза чедирбейн турар.

Мынчага чедир колхозта агротехниктиг өөредилгени организаставаан. Ында агроном эш Стараков ол дугайында кандыг-даа сагыш салбайн турар.

Агрозоотехниктиг өөредилгени колхозка дарый эки шынарлыг организастап чорударын колхозчулар негеп турар.

О. ЧАМЫЯН.

—o—

„Шыннын“ материалдарының изи-биле

„Үлетпүр комбинадының ажылын экижидер“

Танды районнуң үлетпүр комбинады күш-ажылды багай организастап турарындан комбинат бүдүрүлге планын чылбүрүле күүсеттейн турарының дугайында 1954 чылдың сентябрь 8-те үнген №179 (3116) «Шын» солунда шугумчүлелдиг чүүлү областың чурт үлетпүрүнүн Эргелелинге чугаалажып көрген. Солунда айытынган фактылар шын болган.

Комбинаттың ажылын дарый экижидер, ылангыя бүдүрүп үндүрүп турар продуктуларның шынарын бедидер дугайында үлетпүр комбинадының директору эш Малышевке айтыышкын берген болгаш бүдүрүлгениң учёт болгаш отчёдун саңдарадып турган дээш улуг бухгалтер Бабаринни ажылындан дүжүрген деп, областың чурт үлетпүрүнүн Эргелели редакцияга дыннаткан.

Парлатынмаан чагааларның изи-биле

Улуг-Хем районнуң Сталин аттыг көдээ ажылгагый артелинге болгаш Өвүр районнуң Торгалыг суурга үр үе иштинде кино үнмейн турганы көдээ бижикчилер «Шын» солун редакциязынга бижээннер.

Айытқан фактылар шын болганын областың культура эргелели редакцияга дыннаткан: Сталин аттыг колхозче механик эш Арамовту чоруткан, мурнунда ажылдап турган эш Строкованы дузалакчы киномеханик кылган, Торгалыг суурже кинемеханикти база чоруткан. Сталин аттыг колхозта болгаш Торгалыг суурда киноларны доктаамал ажылдай берген.

Каттышкан Штаттар Ыраккы Чөөн-чүкке тайбыңга кыжанып турар

Сөөлгү үеде Каттышкан Штаттар кыдат улуска удур чаа өнчүк-чөңгөлиг чорукту кылган. 1954 чылдың декабрь 2-де Американың Каттышкан Штаттарының болгаш Тайваньда сыны берген Чан Кай-шиниң бөлүүнүң аразында «бот-бодунуң айыыл чок чоруунуң дугайында керээге» ат салынган.

«Герман милитаризмни катап төрүүндүрер болгаш Барыын Германияны шериг бөлүглежишкиннеринге хандырып киирер сорулга-биле париж дуңгуржулгаларын чарганы Мурнуу-Чөөн Азияга колониалдыг ёзу-чурумну хевээр арттырар сорулга-биле шериг блогун тургусканы, херек кырында Ыраккы Чөөн-чүкте АКШ-тың база бир шериг плацдармын тургусканының дугайы болуп турар «бот-бодунуң айыыл чок чоруун хандыржыры» дээр керээге Мурнуу Кореяның лисынманчы чазаа-биле АКШ-тың ат салганы база АКШ-тың болгаш Тайваньда чанкайшичи бөлүктүн аразында кыдат улуска өөзөннешкек керээни чарганы—ол бүгү болза, улустар аразының дүшкүүрлүг чоруктарын таарыштырарынга шаптыктаар болгаш чаа дайынның белеткелин дүргедир сорулгалыг АКШ-тың политиказындан дестелип үнүп турар тудуш холбаалыг үүлдер-дир»—деп америк-чанкайшичи «керээниң» дугайында ССРЭ-нин Даштыкы Херектер министерствозунуң медеглелинде айтып турар.

АКШ-ның агрессчи планнарында чанкайшичилерге чогумна улуг роль бердинип турар. Ол дугайын даштыкы операцияларның америк эргелелиниң удуртукчузу Стассен ажыы-биле медеглээн. «Националистер (чанкайшичилериниң буржуаз парлалгазын ынчаар адаар—С. И.) дайылдажыр болгаш олар чугула актив болур... Кореяның болгаш Формозаның армиялары болза, ол районда бистиң талавыста турар ийи эн улуг күштер болур деп санап турар бис» — деп ол чугаалаан.

Агрессияның болгаш өнчүк-чөңгөлериниң оруунга, тайбыңның хөрөөн үзериниң болгаш чаа дайын белеткелин дүргедиринин оруунга кирбишаан, Каттышкан Штаттар Тайваньны болгаш Пэнхуледао (Пескаторские) ортулуктарны Кыдатче база Азияның өске-даа чуттарынче халдаарынга шериг базазы кылдыр бодунга бүгү аргалар-биле камгалап артыраарын оралдажып турар. Америк-чанкайшичи «керээнин» ёзулуг ужур-утказы болза, бирээде, үе-шаглан девискээри — Тайвань болгаш Пэнхуледао ортулуктарны кыдат улустун хостаарынга шаптыктаарын оралдажыы. Ийиде, Тайваньны база кылдыр ажыглавышаан, Кыдатка болгаш Ыраккы Чөөн-чүктүн база Мурнуу-Чөөн Азияның тайбыңга ынакшылдыг өске-даа күрүнелериниге удур агрессияны калбартыры болур.

Америк-чанкайшичи «керээ» шериг өнчүк-чөңгөлерин калбартырынче чанкайшичилерни шуут албадап турар. 6 дугаар үүлдүн доктаадып турары болза, керээниң дүрүмнери «кайы-кайызының аразында дугуржулга ёзугаар тодаратынып болур өске девискээрлерге (Тайвань болгаш Пэнхуледао ортулуктардан аңгыда — С. И.) база ажыглатынар». Керээниң ол дүрүмү болза, гоминданчыларның үнүр ойлаттырганы девискээрлерге удур азы континенталдыг Кыдатка болгаш эриктерде хей санныг кыдат ортулуктарга удур чаа өнчүк-чөңгөлиг хеделишкиннерни чорударын айтып турар. 1949 чылдың октябрьдан 1954 чылдың июньга чедир Кыдаттың Улус-хосталгалыг армизының кезектери чанкайшичилерни 46 ортулуктардан, оон иштинде Чжоушань, Шэн-сыледао, Сямынь (Амой), Ваньшаньцюаньдао, Хайнань болгаш өске-даа чугула ортулуктардан үндүр сывырган. Боттарының вашингтон эелериниң дузазы-биле ам ол девискээрлерни эжелеп алырының төөрөөн чөңгөзүн чанкайшичилер кылып турар.

Ол дугайын, Тайваньда кол хоорай Тайбэйден Ассошиэйтед Пресс агентилелиниң корреспондентизиниң медээлеп турарын ёзугаар алырга, АКШ-тың штабтарының начальниктериниң каттышкан бөлүүнүн даргазы адмирал Рэдфорд Тайваньга чорааны факт база херечилеп турар-дыр. Рэдфордтун Тайваньга чорааны болза, «Кызыл Кыдаттың эриктериниде националистерниң (чанкайшичилериниң—С. И.). эелеп турары ортулук базалары-биле холбашкан турган» деп ол корреспондент чугулаган айыткан. Рэдфорд биле Чан Кай-шиниң аразында чугаалажышкыннарга киржири-биле Тайваньга даштыкы операцияларның америк эвилелиниң удуртукчузу Стассен болгаш 7-ти америк флоттун командылакчызы Прайд олар база чораннар. Америк шериг ажылдакчыларының ол чоруушкуннарының сорулгазы—улусчу Кыдатка болгаш Азияның өске-даа чуттарынга удур чаа өнчүк-чөңгөлерни планнаары болган дээрги илерээн.

Чан Кай-шиниң бөлүү-биле «керээ» чарган, АКШ-тың чагырыкчы бөлүктери Тайваньга америк эелеп чагырыышкынны быжыглап алырын оралдашкан. Ынчалзажок ындыг хеделишкиннер болза, КУР-нуң тускай догунаан чоруун болгаш девискээр талазы-биле бүүдүн болур чоруун каржы үрээни болур болгаш Каттышкан Нациллар Организациязының Уставын үреп турары ол болур деп ССРЭ-ниң Даштыкы Херектер министерствозунуң 1954 чылдың декабрь 15-теги медеглелинде демдеглетинген.

КНО-нуң Уставының ийиги үүлүнде (4-кү пунктуда) мынчаар бижээн: «Каттышкан Нациялар Организациязының бүгү кежигүннери боттарының улустар аразында харылзааларынга күш-биле коргудун кыжаныр, азы кандыг-даа күрүнениң девискээр талазы-биле дээп болбас чоруунга, азы политика талазы-биле хамаарышпас чоруунга удур ону хереглээриниден база Каттышкан Нациялардың сорулгаларынга канчап-даа таарышпас өске-даа янзы-хевирлиг үүлдерни хереглээриниден дадагалзаар апаар».

«Тайваньның девискээр талазы-биле Кыдатка хамааржыры—маргылдаа чок. Кыдат ол ортулукту бүдүн чартык мун чыл иштинде эелеп турар! Каттышкан Штаттарының безин ат салганы Капр-даа, Петедам-даа декларациялары Тайвань болза, Кыдаттың чарыыбас кезээ болур деп байырлыы-биле чарлаан. Чан Кай-шиниң сатыныкчы бөлүү континенталдыг Кыдаттан үндүр ойлаттырганының болгаш Тайваньга барып сыны бергениниң, а Кыдатка улустун республиказы чарлатынганының сөөлүнде АКШ-тың президентизи Трумэн медеглел кылган, ында чугаалааны болза: «Формозага азы Кыдаттың өске кандыг-даа девискээринге хамаарыштыр кандыг-даа дээрбечи бодалдар Каттышкан Штаттарда чок. Формозага эргелер азы ямбы-хүндүлеллер чедип алыр азы шериг базалары тургузар дээр кандыг-даа күзел АКШ-та чок... Бодунуң чепсектиг күштерич амгы байдалга чаржалажыр кыдыр ажыглаар дээр кандыг-даа бодал ында база чок. Кыдатка хамааты мескилдежишкинин болдура бээр орактап Каттышкан Штаттарының чазаа барбас. Каттышкан Штаттарының чазаа Формозала кыдат шериглерге шериг дузаламчызын азы консультацияны-даа база бербес».

Тайваньны хостаары кыдат улустун бодунуң иштики херээ болур деп 1950 чылдың эгезинде америк чазак ажыы-биле билингенин болгаш оон ол иштики херээнге киришпес деп хүлээлге алганын көрүп тур бис. Ынчалзажок чартык чыл безин эртпээнде-ле ол-ла Трумэнниң хүжаалын ёзугаар америк чепсектиг күштер Тайваньны эелеп алганнар.

Ортулукту 1950 чылдың июньла эжелеп алгаш, Каттышкан Штаттарның чепсектиг күштери Тайваньны кыдат улуска удур агрессияның плацдармазы кылдыр хуулдурган. Тайваньда Гаосюн болгаш Цзилун порттар, Пэнхуледао ортулуктарда—Магун порт америк шериглалай базалары, а Тайвань, Таоюань, Синьчжу, Цзяи, Сушань, Тайчжун болгаш Магун—шериг-агаар базалары апарган.

Каттышкан Штаттар Тайваньны КУР-га удур шпион-диверсилиг үүлгедиглер тургузар талазы-биле даныр пункт болгаш төп кылдыр ажыглаан турар. КУР-нуң хей-ниити аймыы чок черинин министерствозунуң медээлерин ёзугаар алырга, 1951 чылдан эгелеп АКШ-тың Төп разведка эргелелиниң болгаш чанкайшичи бөлүктүн Кыдаттың янзы-бүрү районнарынче октааны 124 тускай агентилер туттурган. Оон аңгыда чепсектиг удурланыышкын кылган 106 агентилер өлүрткен. Туттурган агентилерден 998 ланчыы боолар, алды 60 милиметр аазтыг миномёттар, 179 мун өктар, 96 радиодамчыдыкчылар, чажыт демдектер, меге документилер болгаш эртирилге бижиктер, алдын болгаш саазын акшалар хавырып алдынган.

Чаа америк-чанкайшичи «керээ» чүгле Тайваньда ам бар америк шериглерни камгалап артырар эвес, харын-даа оларны аңаа дыка көвүдедир сорулга салган. Ам үеде Японияда турар 5-ки авиакаттыжыышкынны болгаш ам тайвань авиабазаларны ажыглаан турар Филиппиннерде 13-кү авиакаттыжыышкынны Тайваньче чорудар деп турарын америк парлалга айыткан. Тайваньче чалаг шериг кезектерин база чорудар деп турар. 7-ги флоттун 72-ги оперативтиг бөлүү Цзоин болгаш Тайваньда өске-даа порттарда шериг-далай базазын ажылаарының планын өөренин турар.

Формозада гоминданчы шериглерге «шериг дузаламчызын азы консультацияны» бербес дугайында Трумэнниң чарлаан аазазыкының Вашингтон ыят чогу-биле үреэн. 1950 чылдың июльдан 1954 чылдың июньга чедир гоминданчыларга чепсегленишкиннер салыышкыны-биле дузаламчы 1 миллиард 400 миллион америк доллар түү ашкан. Бир эвес «консультацияны» ап көөр болза, «америк чөвүлекчилер гоминданчы шериглериниң взводка чедир бүгү каттыжыышкыннарын болгаш кезектерин хынап турар» деп америк «Крисчен сайенс монитор» солун медээлээн. Тайваньда ам 900 ажыг америк шериг чөвүлекчилери бар болгаш оларның саны сокеаал чок өзүп турар.

Гоминданчыларга америк шериг дузаламчы база улам калбарган. Америк парлалганың медээлеп турарын ёзугаар алырга, чоокку үеде Каттышкан Штаттар 2 эсминецти болгаш 12 торпеда катерлерни гоминданчыларга ламчыдып бээр. Оон аңгыда оларга америк реактивтиг самолёттун чаа бөлүү база бердинер.

Каттышкан Штаттарның Тайваньны болгаш өске-даа ортулуктарны боо-чепсек күжү-биле эжелеп алгаш, кыдат улустун бүгү кыдат черлерни чаңгыс аай күрүне кылдыр каттыштырарынга шаптыктаар дээн оралдажыышкыны Кыдат Улус Республиканың девискээри бүдүн болур чорукту үреп турар болгаш ол улуг күрүнениң иштики херектеринге болдурун болбас чаржалажып-киржишкин болур. Кыдат улус Тайвань ортулукту хостаар шиитпирлиин чоокта чаа база катап балыткаан. Америк чазак аңаа харыы кылдыр кыжаныышкын кылган болгаш Каттышкан Штаттарның чепсектиг күштери Тайваньны хостаарынга моондактаар деп медеглээн. Ортулукту «камгалаар» деп дужаал америк флотка бердинген.

Ол дужаалды күүсетпишаан, Каттышкан Штаттарның эсминецтери болгаш суг иштинге чоруур хемелери Кыдаттың суг эриктериниде — мурнуу чүгүнде Гуандун провинциязында Свастоудан соңгу чүгүнде Шаньдун провинцияда Циндао чедир таныылдаар болгаш хайгааракчы операциялар деп адаар чүүлдерни кылып турар. Оон аңгыда америк «Юнайтед стейтс ньюс энд Уорлд рипорт» журналдың айтып турары болза, Циндао — Дальний — Владивосток деп кончуг улуг дугала Каттышкан Штаттарның суг иштинге чоруур хемелери Кыдатче барып турар судноларны «бүдүү хайгаарап көөрүн боттандырып турар». Ындыг янзылыг хайгаралды Хайнань ортулуктун районунда база чорудун турар.

Чаа агрессчи чоруктарга америк авиация база белеткенин турар. «Самолёттар агаарга колдуунда үргүлчү турун турар, националистерниң бомбардировщиктери болгаш шүүргедекчи ужар-хемелери өөш дамчыштыр ужун эртип турар. Дайынчы таныылдакчы авиаиое самолёттар агаарга дан хаазынан хүн ашкыже чедир турар. Шериг-далай флодунуң «Нептун» болгаш «Маринер»... хевириниң самолёттары коммунистиг судноларның болгаш шериглерниң турар черин дилээри-биле эриктеп турган ужун чоруп турар» деп «Юнайтед стейтс ньюс энд Уорлд рипорт» журналдың америк корреспондентизи медээлээн.

Парлалгада үнген четче эвес саннар ёзугаар алырга, 1950 чылдың июньдан 1954 чылдың февральга чедир америк самолёттар 7.632 катап Кыдат Улус Республиканың агаар кызыгаарларын үрээн. Америк шериг кораблъ-лер олгаа үениң иштинде 336 катап Кыдаттың сугларынче шургаан.

Америк-чанкайшичи «керээге» ат салыры билек-ле АКШ-тың шериг-далай болгаш шериг-агаар күштери Чөөн-кыдат далайга улуг-улуг шериг маневрларын кылган, ол болуп турда америк 7-ти флоттун самолёттары Кыдаттың агаар девискээринче удаа-дараа шургаан. Ол маневрлар болза, американнарның талазындан ёзулуг-ла баш бурунгаар күжүн шенетингени болган болгаш кыдат улусту коргудар сорулгалыг чорутунган деп Синьхуа агентилели демдеглээн.

Бүгү шериг чорулгалары тайбың кыдат эриктерге шуутна чоок кыдат девискээр сугларда, кыдат черде болун турар. Ол болза, Кыдатка удур ажык агрессия болур.

Кыдат Улус Республиканың девискээринге дээн болбас чорукту үреэш, оон политиктиг хамаарышпас чоруунга кыжанмышаан, Каттышкан Штаттарның агрессчи белүктери кыдат улусту коргудар болган турарлар. Хей-ле идегел салып турарлар-дыр ийин. «600 миллион кыдат улус америк империализмниң ол актызынга удур төнчүзүнге чедир демисежир шиитпирлиг. Кыдат девискээрниң чаңгыс-даа илиг черин дүжүп бербес бис» деп «Лагунбао» солун бижээн. Кыдат Улус Республиканың даштыкы херектер министри Чжоу Энь-лайның тускай медеглелге демдеглээни болза, бир эвес АКШ Азияга болгаш бүгү делегейге тайбынны хандырарын күзээр болза, ол «бодунуң чепсектиг күштерин Тайваньдан, Пэнхуледао ортулуктардан база Тайвань өөжүнден үндүрер ужурлуг».

Алды чүс миллион кыдат улустун ол дүрүм ёзугаар негелдезин Совет Эвилелиниң деткин турар. «Тайваньдан болгаш Пэнхуледао ортулуктардан база Тайвань өөжүнден америк шериглерни үндүрер болгаш Кыдат Улус Республикага удур агрессчи хеделишкиннерни соксадыр дугайында Кыдат Улус Республиканың Чазаның негелдезин бүрүү-биле устеин турар»—деп Даштыкы Херектер Министерствозунуң 1954 чылдың декабрь 15-теги медеглелинде чугаалап турар.

Ыраккы Чөөн-чүкте байдалды чидиглендиргени дээш долу харыысалганы АКШ-тың чаза чүктөөр апаар.

С. ИВАНЬКО.

Делегейде болуп турар чоруктарның допчулалы

ФРАНЦИЯНЫҢ УЛУЗУ ДЕМИСЕЛИН ҮРГҮЛЧҮЛЕП ТУРАР

АКШ-тың албан ёзузунуң кижилериниц иштинден герман милитаризмни катап төрүтүдүреринің эн чүткүлдүг талалавчылары безин Франциянық Национал хуралынга париж дугуржулгаларынга ажыктыг болган бадылаашкын барыын-герман армияны тургузарын шинтпирлин-биле хүлээвейн турар француз улустуң ёзулуг хөөнерин илеретпейн турар деп чүвени миннир ужурга таварышкан. Бадылаашкын түңнелдериниң дугайында АКШ-тың күрүне секретары Даллестин мактаныкчы медеглелдеринге чөрүштүр америк парлалга ол түңнелдер АКШ-тың чагырыкчы бөлүктериниң сеткилин хандырбайн турар деп санап турар. «Уолл-стрит джорнэл» солун Мендес-Франстың алганы 27 хөй нуруу бадылаашкыннарны «чаржынчыг бичии чүве-дир» деп адаан. Оон-биле кады америк хайгааракчылар Барыын Германияны чепсеглээри дээш бадылаашкыннарның ол шоолуг эвес хөй нуруузу безин АКШ-тың болгаш Англияның талазындан француз депутаттарга эн күштүг ыймышкынның түңнелинде, коргудуушкуннарның аргазы-биле парламентиниң депутаттарга хамаарыштыр чажыт ажылчорудулгазының болгаш идиичкининиң түңнелинде чедип алдынган деп чүвени онзалап демдеглеп турар. Чижээлээрге, Вашингтонның «Стар» солун Франциянын Национал хуралы париж дугуржулгалары дээш «чүгле эн күштүг ыйышкын-биле бадылаан деп ажыы-биле миннип турар. Ынчаарга Франциянын барыын үзелдиг «Монд» солун Национал хуралдың депутаттары «бистиң англи-саксон эвилелчилеривистиң каржы тура-соруунуң мурнунга мөгейип бергеннер болгаш французтарның санал-онаалын херекке албаннар...» деп айыткан.

Вашингтонның дувураазиниң чылдагааны чүдел дээрге париж дугуржулгаларының талалакчыларының чаа, фашист армияны катап төрүтүндүреринге удур француз хөй-ниитинің, бүгү француз нацияның шинтпирлиг удурланышкынын кербейн барын шыдавазында болуп турар деп америк парлалга бижип турар. «Бир тээ француз республиканың Чөвүлели ону ам-даа өскертип шыдаар болганда Национал хуралдың шинтпири үзе кылдынган чүүл болбайн турар» деп «Уолл-стрит джорнэл» солун сагыңырып турар. Республиканың Чөвүлели париж дугуржулгаларын февральда көөр.

Париж дугуржулгаларынга удур француз улустуң идепкейлиг демиселиниң чорудулгазында барыын-герман агрессечи армияны катап төрүтүндүрерин хүлээвейн турар национал чаңгыс эптиң шимчээшкини тургустунган. Францияның ажылчы чоннарының массалыг чыскаалдары, кыска үелиг ажыл сөксадыышкыннары, Барыын Германияны чепсеглээринге удурланыышкыннарның ат салыышкынының чыылдазы, париж дугуржулгаларын хүлээвезин негеп турар хөй санныг чагаалардың Национал хуралдың болгаш туст-туст депутаттарның адынга сөксаал чок кирип турары делегейниң хөй-ниитизинің чаагай сеткил-сагыжын хайныктырган. Күшажылдың бүгү-ниити француз конфедерациязының чингине секретары Ален Ле Леаптын онзалап демдеглээнин ёзугаар алырга, «париж дугуржулгаларын бадылаарынга удур массалыг шимчээшкин кажангызындан-даа артык улуг калбарыышкынныг болуп турар».

Республиканың Чөвүлелиниң кежигүннерин соңгаан муниципиалдыг болгаш чингине чөвүлекчилерниң адынга кыйгырыглар болгаш угуулгалар адаанга ат салыышкыннарының чыылдазы амгы үеде калбарып турар. Париж дугуржулгаларын хүлээвейн турар нацияның үнүн дыңнаарын ол угуулгаларда негеп турар». Парламентиниң кандыг-даа шинтпири турар чүве болза французтар герман милитаризмниң катап төрүтүнүүшкүнүбиле болгаш атомнуг база термоядролуг дайынның перспективазы-биле кажан-даа чөпшээрешпес. Сөөлгү сөс бүгү делегейниң тайбыңга ынакшылдыг күштериниң идегел салып турары француз улуска онаажыр» деп Францияның тайбыңның Национал чөвүлелиниң манифестизинде демдеглеп турар.

Национал хуралга бадылаашкын соонда Францияның Коммунистиг партиязының политбюрозунуң чарлаан медеглелинде париж дугуржулгаларынга удур демиселге национал болгаш демократтыг күштерниң эвилелин быжыглаарын база демдеглеп турар. Ылаңгыя коммунистерниң болгаш социалистерниң хеделиишкиннериниң чаңгыс-эвин тургузар чоруктуң чедиишкиниг болуруи медеглелде айтып турар. Ам хөй-хөй социалистер «социалистиг партияның политиказы болгаш оон депутаттарының хөй нуруузунуң бадылааны Германияны чепсеглээрин Национал хуралдың чүүлдүгүнүнерингe идиг берген деп човуланзыныышкын-биле чүгле бодап турар эвес, харын Даллестиң онаажыр» деп Францияның тайбыңның Национал чөвүлелиниң манифестизинде демдеглеп турар.

Национал хуралга бадылаашкын соонда Францияның Коммунистиг партиязының политбюрозунуң чарлаан медеглелинде париж дугуржулгаларынга удур демиселге национал болгаш демократтыг күштерниң эвилелин быжыглаарын база демдеглеп турар. Ылаңгыя коммунистерниң болгаш социалистерниң хеделиишкиннериниң чаңгыс-эвин тургузар чоруктуң чедиишкиниг болуруи медеглелде айтып турар. Ам хөй-хөй социалистер «социалистиг партияның политиказы болгаш оон депутаттарының хөй нуруузунуң бадылааны Германияны чепсеглээрин Национал хуралдың чүүлдүгүнүнерингe идиг берген деп човуланзыныышкын-биле чүгле бодап турар эвес, харын Даллестиң онаажыр» деп Францияның тайбыңның Национал чөвүлелиниң манифестизинде демдеглеп турар.

...Тулчуушкун үргүлчүлеп турар. Герман милитаризмни катап төрүтүндүрери тайбыңга эн улуг айыыл болуп турар болгаш герман айтырыгны тайбың шинтпирлеп таарыштырары бирги чергениң эргежок чугула үүлү болуп турар деп чүвени тодаргайы-биле медереп билип турар бүгү-ле тайбыңга ынакшылдыг күштериниң ынакшылы болгаш деткимчези бо демиселге француз улустуң талазында болуп турар.

1954 ЧЫЛДА АМЕРИК ПОЛИТИКАНЫҢ ТҮҢНЕЛДЕРИ

АКШ-тың күрүне секретары Даллес декабрь 31-де парлалга конференциязынга медеглел кылгаш, эртken чылдың дургузунда америк даштыкы политиканың түңнелдерин үндүрген. АКШ тайбынны камгалаарын күзеп турар деп Даллес бадыткап турган. Ынчалза-даа оон оозу мырыңай удурланышкак болуп турар, чүл дээрге Каттышкан Штаттар чүгле чаа шериг планнарын үндүрүп турар эвес, харын чаа дайынның белеткелинче шуут кирипкен болгай. Индий-Кыдатка тайбыччыдылганын кылдынганы болгаш «европаның камгалал ниитилежилгезиниң» бууран дүшкени «таарымча чок» болган деп күрүне секретары ынчаар санап турар. Ынчаарга ол ийи болуушкуннар улустар аразының дүшкүүрлүг чоруун эдээн кошкаанынга чедирип келгени билдингир болгай. Харын герман милитаризмни катап төрүтүндүреринің оруун ажыдып турар лондон болгаш париж дугуржулгаларын Даллес Ыраккы Чөөн чүкке шериг блогун тургусканы, АКШ-тың чанкайшичилер-биле болгаш лисыманчылар-биле шериг керээлерин кылганы, туркчакистан шериг блогу ышкаш америк даштыкы политиканың «чедиишкини» болган деп чарлап турар. АКШ-ның шуут айтыышкынын ёзугаар база оон шуут дузаламчызы-биле гватемала улуска удур боттандырган интервенцияны, иран нефть байлактарын англи болгаш америк монополияларның холунга дамчыдып бээринге удур демиселге турган Иранда демократтыг элементилерге таварыштырган күүдээшкинни Даллес мактап турган.

1954 чылдың түңнелдериниң дугайында Даллес «Нейшнс бизнес» журналдың январь номериниге эн-не алдептиг чүвезин бижээн. Ол аңаа чамдык сөстер «коммунистерге бир янзы, а бистерге—бир өске болуп турар» деп хомудап бижээн. Ынчыг бадыткал-биле чүгле чөпшээрежип болур.

Күрүне секретарының «АКШ-тың тайбынны камгалаарын күзеп турар» дугайында чугаазы херек кырында герман милитаризмни катап төрүтүндүрери, чепсегленишкиннерни эңдере бүдүрери, тайбыңга ынакшылдыг күрүнелерни шериг базалары-биле хүрээлээри болуп турар.

Ынчаар чүгле «коммунистер» бодап турар эвес, харын бүгү чер бөмбүрээниң улустары база ынчаар бодап турар. Харын чүгле бодап турар эвес, америк шериг белеткелдеринге удур идепкейлиг демиселге-даа турарлар.

Каттышкан Штаттарның «чедиишкиннерин» биживишаан, Даллес париж дугуржулгаларынга удур, СЕАТО-нуң керээзинге удур, чоокку Чөөн чүкте тургустунуп турар шериг блогунга удур улустарның калбарып турар демиселиниң дугайында чаңгыс-даа сес ыыттаваан. Ол таварылга эвес. Бир эвес Даллес ол айтырыгны чугаалаан болза ол Каттышкан Штаттарның чепсегленишкиннерни эңдере бүдүрериниге угланган даштыкы политиказы тайбыңга ынакшылдыг улустарның килеңнээшкинин болгаш көөр хөөн чок чоруун хайныктырган деп чүвени миннир ужурга таваржыр турган. Харын Даллестиң орнунга ындыг ыыаныла миннир чоруку «Нейшн» деп америк журнал кылып турар. «...Американың агаардары делегейге көзүлдүр-ле буурап дүшкен, а бистер 1920 чылда ышкаш база ынчаар аңгылатырышкан бис» деп ол журнал чоокта чаа бижээн. «АКШ-тың даштыкыда эң чоок чамдык өңнүктерни америк дипломатиниң практиказының аймылыңдырганын чажырар деп оралдажыр болза ажык чок болгур ийик. Америк политиктериниң каржы чоруу Европада шүгүмчүледнишкинге таваржыр турар» деп бадыткаан «Нью-Йорк таймс», солун база олгла чоруку миннир ужурга таварышкан.

Даллестиң чүүл бижээни «Нейшнс бизнес» журналдың олгла номериниге өске-даа америк министрлер, чижээлээрге камгалал министри Вильсон болгаш садыг министри Уикс олар база чүүлдер бижээн. Вильсонның чүүлү АКШ-тың дайын белеткелдериниң ажык пропагандазы болгаш атомнуг дайынны алдаржыдын мактаарының чүүлү болган.

Уикс америк экономиканың чыл түңнелин үндүрбүшаан, Каттышкан Штаттар «тайбың үеде тергиин чечектелишкинни» чедип алган деп бадыткан турар. Бир эвес Уикс» Каттышкан Штаттар» деп сөстү америк монополистер деп бодаан болза ындыг бадыткал херек кырында чүүлге ёзулуг дугжүп турар. Эртken чылын монополияларның ажык-кончаазы база дагын дыка өскен. «Форчун» журналдың сан-медээлерин ёзугаар алырга «Дженерал моторс» деп эң улуг дээн компаниянның ажык-кончаалары эртken чылдың ол үеин-биле дөмейлээрге 9 айларның дургузунда 23 хуу, «Дженерал Электриктиң»—21 хуу, «Вестингауз электрик корпорейшн» компаниянның — 20 хуу өскен болгаш оон-даа ынай. Шериг чагыгларынга монополистер байып турда, Американың улустарынга чаа-чаа үндүрүглер көвүдеп, боттуг ажыл төлевири кызырлып турар.

«Чечектелишкиниң» чылы АКШ-ка херек кырында экономика талазы-биле бууразашкынның болгаш ажылчы чоннарның байдалының улам-на дорайтаашкынының чылы болган. Бүдүрүлде деннели 1953 чылдынга дөмейлээрге 7 хуу кызырылган. Ылаңгыя пөстаавы, а ол ышкаш хөмүр даш үлетпүрүнүң бүдүрүгезин дыка кызырылган. Чыл дургузунда муң хире шахталар хагдынган, а үш чылдың дургузунда барык 250 муң дагжылар ажылын ышкынган.

«Уолл стрит джорнэл» солуннуң билингенин ёзугаар алырга 1954 чылдың төнчүзүнде машина тулуунга аар-берге байдал тургустунган. Чиик автомобильдер бүдүрүлгези 12,5 хуу, а чүк машиналарынны 15 хуу кызырылган. 1954 чылдың ноябрьге чедир 12 айларның дургузунда аажок эвээжеткен сан-медээлер ёзугаар алырга безин, фабрика ажылчынарының саны 900 муң кижиге кызырылган, ынчаарга бүрүн ажыл чоктарның саны (америк профэвилелдериниң медээлерин ёзугаар алырга) 5 миллион ажып турар болгаш улам-на өзүп турар. Көдээ чоннуң байдалы дыка баксыраан.

Америк даштыкы болгаш иштики политиканың «чедиишкиннери» херек кырында ындыг болуп турар ышкажыл.

С. ИВАНОВ.

Чжоу Энь-лайның Хаммаршельд-биле ужуражыышкыны

ПЕКИН. Синьхуа агентилелиниң дыңнадып турарын ёзугаар алырга, Кыдат Улус Республиканың Күрүне чөвүлелиниң премьери болгаш даштыкы херектер министри Чжоу Энь-лай январь 7-де КНО-нуң чингине секретары Хаммаршельд-биле база катап ужурашкан.

Ужуражыышкын үезинде даштыкы херектер министриниң оралакчызы Чжан Хань-фу, даштыкы херектер министриниң дузалакчызы Цзло Гуань-хуа, даштыкы херектер министерствозунуң чөвүлекчизи профессор Чжоу Гэнь-шэнь болгаш КУРнуң ДХМ-иниң бүгү делегей организацияларының болгаш конференцияларының килдизиниң эргелекчизи Дун Юэ-цянь олар олурушканнар. Ужуражыышкын үезинде ол ышкаш КНО-нуң чингине секретарының дузалакчызы Ахмед Бухари, секретариаттың ажылдакчызы Пер Линд болгаш улустар аразының эргелеринде көзүлдүр-ле буурап дүшкен, а бистер 1920 чылда ышкаш база ынчаар аңгылатырышкан бис» деп ол журнал чоокта чаа бижээн. «АКШ-тың даштыкыда эң чоок чамдык өңнүктерни америк дипломатиниң практиказының аймылыңдырганын чажырар деп оралдажыр болза ажык чок болгур ийик. Америк политиктериниң каржы чоруу Европада шүгүмчүледнишкинге таваржыр турар» деп бадыткаан «Нью-Йорк таймс», солун база олгла чоруку миннир ужурга таварышкан.

Даллестиң чүүл бижээни «Нейшнс бизнес» журналдың олгла номериниге өске-даа америк министрлер, чижээлээрге камгалал министри Вильсон болгаш садыг министри Уикс олар база чүүлдер бижээн. Вильсонның чүүлү АКШ-тың дайын белеткелдериниң ажык пропагандазы болгаш атомнуг дайынны алдаржыдын мактаарының чүүлү болган.

Уикс америк экономиканың чыл түңнелин үндүрбүшаан, Каттышкан Штаттар «тайбың үеде тергиин чечектелишкинни» чедип алган деп бадыткан турар. Бир эвес Уикс» Каттышкан Штаттар» деп сөстү америк монополистер деп бодаан болза ындыг бадыткал херек кырында чүүлге ёзулуг дугжүп турар. Эртken чылын монополияларның ажык-кончаазы база дагын дыка өскен. «Форчун» журналдың сан-медээлерин ёзугаар алырга «Дженерал моторс» деп эң улуг дээн компаниянның ажык-кончаалары эртken чылдың ол үеин-биле дөмейлээрге 9 айларның дургузунда 23 хуу, «Дженерал Электриктиң»—21 хуу, «Вестингауз электрик корпорейшн» компаниянның — 20 хуу өскен болгаш оон-даа ынай. Шериг чагыгларынга монополистер байып турда, Американың улустарынга чаа-чаа үндүрүглер көвүдеп, боттуг ажыл төлевири кызырлып турар.

«Чечектелишкиниң» чылы АКШ-ка херек кырында экономика талазы-биле бууразашкынның болгаш ажылчы чоннарның байдалының улам-на дорайтаашкынының чылы болган. Бүдүрүлде деннели 1953 чылдынга дөмейлээрге 7 хуу кызырылган. Ылаңгыя пөстаавы, а ол ышкаш хөмүр даш үлетпүрүнүң бүдүрүгезин дыка кызырылган. Чыл дургузунда муң хире шахталар хагдынган, а үш чылдың дургузунда барык 250 муң дагжылар ажылын ышкынган.

«Уолл стрит джорнэл» солуннуң билингенин ёзугаар алырга 1954 чылдың төнчүзүнде машина тулуунга аар-берге байдал тургустунган. Чиик автомобильдер бүдүрүлгези 12,5 хуу, а чүк машиналарынны 15 хуу кызырылган. 1954 чылдың ноябрьге чедир 12 айларның дургузунда аажок эвээжеткен сан-медээлер ёзугаар алырга безин, фабрика ажылчынарының саны 900 муң кижиге кызырылган, ынчаарга бүрүн ажыл чоктарның саны (америк профэвилелдериниң медээлерин ёзугаар алырга) 5 миллион ажып турар болгаш улам-на өзүп турар. Көдээ чоннуң байдалы дыка баксыраан.

Америк даштыкы болгаш иштики политиканың «чедиишкиннери» херек кырында ындыг болуп турар ышкажыл.

С. ИВАНОВ.

„Найырал“ деп кыдат госхозта

ПЕКИН, январь 6. Совет Эвилелиниң дузаламчызы-биле Сонгу Чөөн Кыдатта тургустунуп турар «Найырал» деп тараалаң улуг госхозту тургузарының ажылдары хайныыышкынныг чоруп турар. «Женьминьжибао» солуннуң дыңнадып турары болза, «Найырал» госхозтуң туруп турар районунда Фулитуньның демир орук станциязынга чоокта чаа Совет Эвилелинден көдээ ажыл-агый машиналары болгаш автомашиналар чедип келген, оларның иштинде «С — 80» деп тракторлар, чүк автомобильдери, чыгын болу дүжүрер машиналар болгаш оон-даа өскелер.

Госхозтуң механизаторлары болгаш Фулитунь суурнуң чурттакчылары станцияга митингге чыылгаш, Совет Эвилелиниң акы-дуңма дузаламчызының дугайында изиг байыр чедирген.

(СЭТА).

Кыдатта куруг турар черлерни шиңгээдип алырынын планнары

ПЕКИН, январь 6. Синьхуа агентилелиниң медеглээни-биле алырга, чоокку үш чылдарның дургузунда куруг турар 7 миллион гектар черни Кыдатка шинчилээн турар. Бедик продуктулуг механизастатынган улуг ажыл-агыйны тургузар соруулга-биле, шөлүнүң талазы-биле Европаның чамдык чурттарын ажып турар бо районну шинчилээр апаары ам көдээ ажыл-агый министерствозунуң чогаадып турар планында көрдүнген.

Бо план ёзугаар 1955 чылда 2.160 муң гектар шөлдү шинчилээн турар апаар.

(СЭТА).

ВДР-ниң төлээлекчилеринге Жиа-Лам аэропортту шилчидип бергени

ХАНОЙ. Вьетнамның информация агентилелиниң дыңнадып турарын ёзугаар алырга, Вьетнамның улустуң армиязының Дээди командылалының болгаш француз эвилелдиң чепсектиг күштериниң Дээди командылалының төлээлекчилериниң аразынга чугаалажыышкынныларның түңнелинде чедип алдынган дугуржулгаларга үндезилээш, 1955 чылдың январь 1-де Вьетнамның Улустуң армиязының төлээлекчилеринге Жиа-Лам (Ханой чоогунда) аэропорттуң дамчыдып берилишкини болган.

Ийи талаларның 1954 чылдың ноябрь 31-деги дугуржулгазы ёзугаар француз техниктиг ажылдакчылар хайгаараарының болгаш хынаарының талазы-биле авиатранспорттуң бүгү делегей комиссиязын хандырбышаан, 1954 чылдың декабрь 31-те чедир аэропортту хандырып турганы билдингир.

Аэропортту шилчидип бээриниң дугайында дугуржулганы ёзугаар француз шериглериниң командылалы Нго Динь Деьемниң бөлүүнүн аэропорттан машиналарны болгаш янзы-бүрү материалдарны дүрүм чокка үндүр сөөртүп, аэропортка чедирген когаралы дээш компенсацияны төлөөр деп чөпшээрешкен.

Агентилелдиң дамчыдып турарын ёзугаар алырга, аэропортту шилчидип бергениниң соонда өйүнде ажыл үргүлчүлеп турар. Үш хонуктуң дургузунда аэропорт 10 самолеттарны хүлээп алган.

(СЭТА).

Барыын Германияның чонунуң саны

ВЕНА. Висбаденде федеральдыг статистика эргелелиниң медээлинге үндезилээш, «Зюддейче цейтунг» солуннуң дыңнадып турары болза, амгы үеде Барыын Германияда чоннуң саны 49.652 муң кижи болуп турар.

(СЭТА).

АКШ-тың конгрезиниң сессиязының ажыттынганы

„Чурттуң байдалының дугайында“ Эйзенхауэрнин чагаазы

ВАШИНГТОН. Январь 5-те АКШ-тың конгрезиниң (чаа чыыдырылганын) эолчеглиг сессиязы ажыттынган. Январь 6-да төлээлекчилер палатазының болгаш сенаттың каттышкан хуралынга президент Эйзенхауэр «Чурттуң байдалының дугайында» чаңчыл болган программалыг чагаа-биле чүве чугаалаан. Оон чагаазының бирги кезээ АКШ-тың иштики политиказының допчулалынга болгаш делегейниң янзы-бүрү чергелеринге шериг блоктарын болгаш эвилелдерин тургузарынче угланган америк дипломатиниң янзы-бүрү хемчеглерин саналарынга холбашкан. Ол шериг блоктарын тургузарын, а ол ышкаш герман милитаризмни катап төрүтүндүреринің талазы-биле хемчеглерни тайбыныы камгалаарынга дузалаар дээр аянныг «камгаладың хемчеглери» деп президент адаан. АКШ болза, «Каттышкан Штаттар эңдере чепсегленишкинни күштелдиреринің уун моонда соңгаар-даа үргүлчүлээр деп турарының дугайын херечилеп турар.

Эйзенхауэр бодунуң чугаазының улуг кезинин чаа дайынга ажыглаары-биле чепсектериниң бүгү хевирлерин болгаш шериглериниң бүгү аймаан хөгжүдеринче кыйгырбышаан, бо чылын АКШ-тың шериг бюджединге болгаш дайын белеткелиниге хөлбаштырган.

Шериг бюджеди болза, «стратегтиг болгаш мугула материалдарның курлавырларын күжеиишкининн-биле өстүрериң база бистиң (тодаргайлаарга АКШ-тың. Ред.) мобилизакчы базаларын быжыглаарын үргүдүүлөрин көрүп турар» деп чагаада чугаалаан турар. Бюджет ол ышкаш бистиң күүш-ыыдалывысты чамдык күштерге хамаарыштыр өскертириниң аргазы-биле стратегтиг концентрастаарын көрүп турар. АКШ «күргаг черний, далай болгаш шериг-агаар күштериниге ядролуг чепсектериниң бүдүрүлгезин экижидерин болгаш калбартырын үргүлчүлээн турар» деп чагаада чугаалаан турар.

Ол дайын белеткелерин шынзыктыг туруп турар дээрзинин дугайында артык хөөнүн бадыткалды катаптаан.

Эйзенхауэрниң чагаазы болза АКШ-тың иштики политиказы америк империализмниң иштики политиказының соруулгаларына шуут чагыртан турарын херечилеп турар. Ылаңгыя, ол чагаадан «үргедикчи ажыг-чорудулгага» удур демиселдиң чыдаа-биле АКШ-тың чагырыкчы болуктериниң амгы уг-шиниге янзы-бүрү удурланышкынларны базып чок кылырын үргүлчүлээри илдең болуп турар.

Чазактың дайын чарыгдалдары бо чылгы ундурүглериниң кандыг-бир чингеллеэпиден үнер деп чагаада ол ышкаш чугаалаан турар.

(СЭТА).

Барыын Германияда шериг тудуглары

БЕРЛИН. АДН агентилелиниң дыңнадып турары болза, аденауэржи партиниың органы «Рейнишер Меркур» солун чаа чылда үнген дугаарынга барыын талакы күрүнелериниң, ылаңгыя АКШ-тың Барыын Германияның девизээринде дайын белеткелериниң дугайында чүүлү парлап үндүрген. Пфалцтың делгем районнары (Рейнланд-Пфальц чери) болгаш Гессениң Рейнже чоок чыдар кезин «Европада америк шериглериниң эң улуг шериг арсеналы» болу берген деп солун демдеглеп турар. Барыын Германияның бо кезиинде 1951 чылда-ла эгелеп ыаан шериглериниң янзы-бүрү тудугларының калбак тудуушкуну чоруп турарын дыңнадыгла айтып турар. Ында шериг аэродромнарын, казармаларны, ок-чемзек болгаш дериг-херекселлер складтарын, танкалар септээр мастерскаларны, шериг лазареттерин (эмнелге черлерин), автобазаларны тудуп, стратегтиг орудиларны салып турар. Тудугларның хөй шагдала белен болган.

Шериг бо чүүлдериниң тудуушкунунга 800 миллион хире марка (немец акша) чарыгдатынган деп «Рейнишер Меркур» солун бадыткап турар. Ниитизи-биле бо сорулгаларга 1 миллиард 327 миллион марка акша түүн телевилеп бөөр деп бодап турарын оон ынай айтып турар: «Бо тудугларның акшаланды-рыышкынын немец акша-херектелдерин боттандырбаан» деп демдеглээш, дайын белеткелери-биле холбашкан бо чарыгдалдар барыын герман үндүрүг төлевилериниң күсели-биле дуглатынып турарын солун оон-биле миннип турар.

Барыын Германияның чонунга онаалтырып турар бо улуг аар чүктелгеге тараачынарның черан хавырын алганы-биле таварыштырган когаралды базы немец турар. Чижэ, чүгле Рейнланд-Пфальцка 1954 чылда 10350 га арга-ының участоктарын, 5950 га тарылга шөлүн болгаш 350 га шыныаларны хавырып алган.

(СЭТА).

Чанкайшичи шпионнарны шииткени

ПЕКИН. «Чжэцзяньжибао» солуннуң дыңнадып турарын ёзугаар алырга, Чжэцзян можунуң Хаймын деп онза районунга январь 3-те муң ажыг кижиниң киржилгези-биле шпионнарның херектериниң талазы-биле ажык сүт болган. Ол шпионнар Чан Кай-шиниң разведка органнарынга тускай белеткелди өрткеннер болгаш бомбалаар черлерни чуруктарга айтып, Кыдаттың Улустуң хосталга ар-мизының Чжэцзян можула шериглериниң дугайында медээлерни база экономиктиг болгаш шериг характерлиг өске-даа медээлерни чыып турганнар.

Суд чанкайшичи шпионнарны өлүрүп шииткени. Одурушканнар улустуң сулуунуң шиитпирин чүүлдүг деп көргеннер. Шиитkелди күүсеткен.

(СЭТА).

Суд залындан

Чоокта чаа Чаа-Хөл районнуң улус судунуң ажык судунга херектен чолаачылар Иван Дмитриевич Ткачев, Николай Романович Катюшев болгаш Степан Григорьевич Орехов оларның херээн шииткени.

Ткачев, Катюшев, Орехов олар 1954 чылдың октябрь 22-де райпонуң 2 шоодай далганын оорлаан болгаш хуу кижилерге база албан черлеринге ыяш сөөртүп бергеш машина хөлезиниге алганы 3130 рубльди боттары ажыглаан.

Херектеннер Ткачев, Катюшев болгаш Орехов оларны ажык судтан «Күрүне хөй-ниитиниң социалистиг өнчүзүнүң болгаш хамаатыларның хуу өнчүзүнүң камгаламын күштелдирер дугайында» ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң 1947 чылдың июнь 4-ги Чарлыының 4 үүлү-биле бурудаткан: Ткачевту 8 чылда, Катюшевти 4 чылда, Ореховту 2 чылда эдип чазаар күш-ажыл лагеринге шииткени.

Редактор Д. О. БЕГЗИ.

Чазактың соңгулда хоойлузунуң төлевилелинге Францияда удурланыышкыннар

ПАРИЖ. Француз реакциялыг бөлүктериниң эрге-ажыктарын көргүзүп турар округтарга соңгулдаларның дайын мурнундагы соңгулда системазын катап түүгүзарының дугайында чазактың хоойлу төлевилели мырыңай хөй-хөй кескү политиктиг буржуаз ажылдакчыларның ортузунда безин улуг таарзынмас чоруку үндүрүп турар.

«Монд» солуннуң бодалын ёзугаар алырга, ол хоойлу төлевилели барыын үзелдиг партияларның ортузунга «улуг кайгап-хараашкынны» болдурган. «Коммунистиг бөлүктерден ангыда бүгү-ле парламент бөлүктеринге ол айтырыг ханы чөрүлдээлерни болдуруп турар» деп солун бижип турар.

«Пари-пресс-Энтрасижан» солун Национал хуралдың чамдык депутаттарының медеглелдерин парлаан, олар болза, Мендес-Франстың чазаанын санаалдааны бадылаашкыннарның системазын буруу шаап турар болгаш ол системаны Франциянын төөгүзү-биле шагда-ла буруу шаап кааннанын демдеглеп турар.

«Республиканчы болгаш социал хөделишкиниң» (АРС) парламент бөлүүнүң даргазы Анри Бергасс «округтар талазы-биле соңгулдалар бисти 1940 чылдың аштырыышкынынга чедирген; бис ону катаптавас деп бодап турар бис» деп медеглээн.

Чазактың сүмелеп турар системазында «сан-хөө хөреңгизи» чугула рольду ойнап турар, тодаргайлаарга, чамдык соңгукчуларны хөлилеп алыр арга болгаш ындыг система «акшага сонуургалдарның тиилелгезин үргүлчү-ле хандырып келген» деп депутат Лекур (МРП) демдеглээн.

Радикалдарның парламент бөлүүнге каттыжып турар депутат Жан Медесениң медеглээни болза: «Соңгукчунуң бодунуң ак-сеткилинге чагыртып бадылаарынга моондак болуп турар янзы-бүрү оп-аргаларже округтар талазы-биле соңгулдалардың үезинде ийиги эдлчегде шилчий бөөр бис».

Бодунуң даанын турары хөй нуруунуу бөлүклээш, бодунуң парламентиге турүжүн быжыглаарын оралдажып турар чазакка «чаа» система херектиг деп чамдык депутаттар демдеглеп турарлар.

(СЭТА).

Кинопрокаттың тыва конторазы областың кино үндүрер черлеринче

деп уран-чечен фильмни 1954 чылда үндүрген.

РЕДАКЦИЯНЫҢ АДРЕЗИ: Кызыл, Щетинкин кудумчузу, бажын № 3, ТЕЛЕФОННАРЫ: Редакторнуң 3—62, редакторнуң оралакчызының 3—68, партийжи амыдырал, пропаганда болгаш агитация, көдээ ажыл-агый, культура болгаш амыдырал килдистериниң болгаш бухгалтерияның—3—65, харыысалгалыг секретарының 4—98, иштики информация, чагаа, үлетпүр транспорт килдистериниң —3—88.

ТС—01511

Культура эргелелиниң типографиязы